

Milla Koskinen & Johanna Saarnio

MEIÄN TYÖ EI OO ETÄNÄ

Oulun perusopetuksen koulukuraattorien työskentely keväällä 2020

MEIÄN TYÖ EI OO ETÄNÄ

Oulun perusopetuksen koulukuraattorien työskentely keväällä 2020

Milla Koskinen & Johanna Saarnio
Opinnäytetyö
Syksy 2021
Sosiaalian tutkinto-ohjelma
Oulun ammattikorkeakoulu

TIIVISTELMÄ

Oulun ammattikorkeakoulu
Sosiaalialan tutkinto-ohjelma

Tekijät: Milla Koskinen ja Johanna Saarnio

Opinnäytetyön nimi: Meiän työ ei oo etänä - Oulun perusopetuksen koulukuraattorien työskentely keväällä 2020

Työn ohjaajat: Mira Schroderus ja Päivi Onkalo

Työn valmistumislukukausi ja -vuosi: Syksy 2021

Sivumäärä: 41 + 2 liitettä

Opinnäytetyön tarkoituksena oli selvittää, millä tavoilla Oulun perusopetuksen koulukuraattorit työskentelivät keväällä 2020. Maaliskuussa 2020 hallitus totesi koronatilanteen vuoksi Suomen poikkeusoloihin ja tilanteen takia päädyttiin ottamaan käyttöön valmiuslaki. Koulut ja oppilaitokset suljettiin ja siirryttiin etäopetukseen. Koska perusopetuksen koulut siirtyivät yllättäen etäopetukseen, oli tarpeellista selvittää, millä tavoilla kuraattorit toteuttivat työtään tänä aikana. Opinnäytetyön työelämän yhteistyökumppanina toimi Oulun oppilas- ja opiskelijahuollon kuraattori- ja psykologipalvelut. Yhteistyökumppanin kanssa haastatteluihin valittiin kolme koulukuraattoria. Tutkimuksen tavoitteena oli tuottaa tietoa kuraattorien työskentelytavoista. Tutkimuksessa esiin nousseita työtapoja voidaan mahdollisesti hyödyntää kuraattorin työssä aiempien työtapojen rinnalla.

Oppilashuolto tarkoittaa laaja-alaista oppilaiden hyvinvoinnin tukemista kouluissa. Oppilashuollon palveluita ovat kouluterveydenhuolto sekä kuraattori- ja psykologipalvelut. Nämä ovat matalan kynnyksen peruspalveluita. Koulukuraattori työskentelee kouluilla sosiaalialan asiantuntijana. Koulukuraattorin työ on suunnitelmallista ja tavoitteellista. Tehtävänkuvaan kuuluu koko kouluyhteisön hyvinvoinnista huolehtiminen sekä yhteisöllinen ja yksilökohtainen oppilashuoltotyö. Yksilötasolla tukea ja ohjausta annetaan koulunkäyntiin sekä psyykkiseen ja sosiaaliseen kehitykseen liittyvissä haasteissa. Yhteisötasolla on kyse oppilaiden perheiden tilanteiden selvittämisestä ja tukemisesta kasvatustyössä sekä luokka- ja kouluyhteisön vuorovaikutuksen haasteiden ratkaisemisesta.

Tutkimuskysymyksenä on "Millä tavoilla koulukuraattorit työskentelivät keväällä 2020?" Tutkimus toteutettiin laadullisena tutkimuksena ja aineistonhankintamenetelmänä käytettiin teemahaastattelua. Haastatteluista saatu aineisto analysoitiin teemoittelemalla. Tutkimuksen tuloksissa nousi esiin, että kuraattorin työtä toteutettiin pääsääntöisesti koululla tavallisena lähityönä. Kuraattorit kokivat yksilöllisen työn lisääntyneen ja yhteisöllisen vähentyneen. Tapaamiset oppilaan kanssa järjestettiin oppilaan toiveiden mukaan koululla tai etäyhteyksin. Käyttöön otettiin myös walk in- ja puhelinpäivystysaikoja. Etätapaamisilla käytössä olivat eri alustat, kuten Google Meet, Microsoft Teams ja WhatsAppin ääni- ja videopuhelut. Haasteena koettiin tietoturvallisen viestintäkanavan puute. Tiedottaminen työvälineenä nousi merkittävään rooliin kuraattorin työssä. Vanhempainiltoja ei juurikaan pidetty, vaan vanhempia lähinnä tiedotettiin. Verkostoyhteistyössä oli kevään aikana haasteita, sillä osa verkostotahoista alkoi perua tapaamisia etäopetusjakson alussa. Kuraattorien täytyi perustella palaverien tärkeyttä ja muistuttaa verkostotahojen palvelujen merkityksestä lasten tuen tarpeisiin vastaamisessa.

Asiasanat: Hyvinvointi, koulukuraattori, oppilashuolto, tiedottaminen, yhteisöllinen oppilashuolto, yksilökohtainen oppilashuolto

ABSTRACT

Oulu University of Applied Sciences
Degree Programme in Social services

Authors: Milla Koskinen & Johanna Saarnio

Title of thesis: Our work is not remote work - The means of working used by the school social workers in Spring 2020 in the comprehensive schools of Oulu

Supervisors: Päivi Onkalo & Mira Schroderus

Term and year when the thesis was submitted: Autumn 2021

Number of pages: 41 + 2 appendices

The purpose of the thesis was to find out how the school social workers who work in primary schools in Oulu worked in spring 2020. Schools were closed and teaching was switched into distance education because of the covid-19 situation. The aim of this thesis was to produce information of the working methods of school social workers. Working methods that stood out in this thesis can be utilized in the future alongside traditional methods.

The research question was "How did school social workers work in spring 2020?" This question was answered by the means of qualitative research and the material was acquired by thematic interview. The material from the interviews were analyzed by categorizing it into themes.

Student care means wide-ranging support for the well-being of students in schools. Student care services contain school health care, school psychologist services and school social worker services. These are considered low-threshold services. School social worker works at a school as an expert of social sector. School social workers work is organized and goal-oriented.

The results from this thesis shows that school social workers mostly worked at schools as usual. School social workers experienced an increase in individual work with students and a decrease in communal work. Meetings with students were held at the school or via remote connection according to the student's wishes. Remote connections were implemented via different applications like Google meet, Microsoft teams and WhatsApp. Shortage of secure communicational channels was seen as a challenge. Sharing information played an important part in school social workers' work. There was hardly any parental meetings and parents were mostly just informed about important things. There were problems with collaborating through networks since many of the parties in the network started cancelling meetings during the distance education. School social workers had to clarify the importance of the meetings and remind the parties of the network about the importance of their services when considering the needs of children who need support.

Keywords: school social worker, student care, working methods

SISÄLLYS

1	JOHDANTO	6
2	OPPILASHUOLTO	8
2.1	Oppilashuoltoryhmä	10
2.1.1	Tiedottaminen	11
2.2	Kuraattori oppilashuollossa	12
2.3	Yhteisöllinen oppilashuolto	13
2.4	Yksilökohtainen oppilashuolto	14
2.5	Aikaisemmat tutkimukset.....	16
3	TUTKIMUKSEN TOTEUTTAMINEN.....	19
3.1	Tarkoitus, tavoitteet ja tutkimuskysymys	19
3.2	Laadullinen tutkimus.....	19
3.3	Tutkimusaineiston hankinta	20
3.4	Tutkimukseen osallistujat ja haastatteluiden toteutus.....	20
3.5	Aineiston analysointi.....	21
4	TULOKSET.....	23
4.1	Oppilaiden kanssa työskentely	23
4.1.1	Painotus työskentelyssä.....	23
4.1.2	Luokka- ja pienryhmätyöskentely.....	23
4.1.3	Yksilötyö.....	24
4.1.4	Ohjautuminen.....	25
4.1.5	Tiedottaminen	25
4.2	Yhteistyö eri toimijoiden kanssa	26
4.2.1	Oppilashuoltoryhmät	26
4.2.2	Verkostoyhteistyö.....	27
4.2.3	Vanhempainillat	27
5	JOHTOPÄÄTÖKSET	29
6	TUTKIMUKSEN LUOTETTAVUUS JA EETTISYYS.....	32
7	POHDINTA	34
	LÄHTEET.....	38
	LIITTEET	42

1 JOHDANTO

Oppilashuolto tarkoittaa laaja-alaista oppilaiden hyvinvoinnin tukemista kouluissa. Oppilashuolto on koulussa tarjottava peruspalvelu lapsille, nuorille ja perheille, ja sen tavoitteena on oppilaiden ja koko koulu yhteisön ja -ympäristön hyvinvoinnin edistäminen. Tavoitteena on myös edistää oppilaiden osallisuutta ja huoltajien kanssa tehtävää yhteistyötä sekä turvata varhainen tuki sitä tarvitseville. Oppilashuoltotyö kohdistetaan koulun omiin tarpeisiin. Yhteisön ja oppilaiden hyvinvoinnista kerätään suunnitelmallisesti tietoa, jonka pohjalta määritetään lukuvuosittaisia tai pidemmän aikavälin painopistealueita. (Hietanen-Peltola, Laitinen, Autio, Palmqvist 2018, 3,9,27.)

Oppilashuollon palveluita ovat kouluterveydenhuolto sekä kuraattori- ja psykologipalvelut. Nämä ovat matalan kynnyksen peruspalveluita, joita tarjotaan lasten ja nuorten arjen ympäristöissä eli kouluissa. Oppilashuoltoa toteutetaan yksilöllisenä ja yhteisöllisenä oppilashuoltotyönä. Yhteisöllisellä oppilashuollolla edistetään koko koulun tasolla oppilaiden hyvinvointia tukevaa toimintakulttuuria. (Hietanen-Peltola, Rautava, Laitinen, Autio 2019, 7.) Yksilökohtaisen oppilashuollon tavoitteena on edistää ja seurata oppilaan kokonaisvaltaista terveyttä, hyvinvointia, oppimista ja kehitystä (Hietanen-Peltola ym. 2018, 9-10).

Koulukuraattori on sosiaalialan asiantuntija, joka työskentelee kouluilla. Työ on suunnitelmallista ja tavoitteellista, ja työtä toteutetaan yhteisöllisenä sekä yksilöllisenä oppilashuoltotyönä. Työn tavoitteena on järjestää oppilaille riittävä tuki ja ohjaus koulunkäyntiin. Työskentely tapahtuu yksittäisten oppilaiden ja heidän läheistensä kanssa, ja tarvittaessa yhteistyötä tehdään myös muiden asian tuntijoiden kanssa. Kuraattorin tehtävänkuvaan kuuluu lisäksi koko koulu yhteisön hyvinvoinnin tukeminen. (Oulun kaupunki 2020 & Pedanet 2020.)

Keväällä 2020 alkoi muiden maiden tapaan myös Suomessa levitä tartuntatauti Covid-19, koronavirus (Eduskunta 2020). Koulujen, oppilaitosten, ammattikorkeakoulujen ja yliopistojen tilat suljettiin ja niissä tapahtuva lähiopetus keskeytettiin. Yliopistojen, ammattikorkeakoulujen, ammatillisten koulutusten, lukiokoulutusten ja perusopetuksen opetus ja ohjaus järjestettiin vaihtoehtoisilla tavoilla, kuten etäopiskelun, erilaisten digitaalisten oppimisympäristöjen ja –ratkaisujen avulla sekä itsenäistä opiskelua hyödyntäen. (Valtioneuvosto 2020.)

Opinnäytetyön aiheena on Oulun perusopetuksen koulukuraattorien työskentely keväällä 2020. Tarkoituksena oli selvittää, millä tavoilla koulukuraattorit tekivät työtään keväällä 2020. Koska koulut siirtyivät etäopetukseen yllättäen keväällä 2020, oli tarpeellista selvittää, millä tavoilla kuraattorit toteuttivat työtään tänä aikana. Opinnäytetyö toteutettiin laadullisena tutkimuksena ja aineisto hankittiin teemahaastatteluilla. Tutkimukseen osallistui kolme kuraattoria, jotka olivat toimineet Oulussa perusopetuksen kuraattoreina keväällä 2020. Tutkimuksen tavoitteena on tuottaa tietoa kuraattorien työskentelytavoista etäopetuksen ajalta. Tutkimuksessa esille nousseita työtapoja voidaan mahdollisesti jatkossa hyödyntää kuraattorin työssä aiempien työtapojen rinnalla.

2 OPPILASHUOLTO

Oppilashuolto tarkoittaa oppilaiden opiskeluhyvinvoinnin ylläpitoa ja ennaltaehkäisevää toimintaa sekä tuen antamista oppilaille ja vanhemmille opiskeluun ja oppimiseen liittyvissä haasteissa. Oppilashuollolla pyritään löytämään haastaviin tilanteisiin oppimista edesauttavia ja helpottavia toimintatapoja. Jotta oppilashuolto voi toimia hyvin, tarvitaan monialaista yhteistyötä, halua olla oppilaiden ja vanhempien tukena sekä asiantuntemusta ja aikaa, jotta erilaisiin haastaviin ja tunteita nostattaviin asioihin osataan reagoida rakentavasti. Moniammatillinen toiminta oppilashuollossa on parhaimmillaan saumatonta yhteistyötä ja palkitsevaa. (Honkanen & Suomala 2009, 5-6.)

Opetuksen järjestäjän tasolla monialaisen opiskeluhuollon yleisestä suunnittelusta, ohjauksesta, kehittämisestä ja arvioinnista vastaa opiskeluhuollon ohjausryhmä. Ryhmässä linjataan yhteisiä tavoitteita opiskeluhuollon toiminnalle ja tuetaan niiden saavuttamista sekä yhteisiä toimintatapoja. Lisäksi ohjausryhmä suunnittelee, arvioi ja kehittää kunnan opiskeluhoitoa ja ohjaa koulukohtaisten opiskeluhoitoryhmien toimintaa. Ryhmässä ovat mukana ammattiryhmät ja toimialat, joita opiskeluhuolto koskee. Mukana on myös hyvä olla oppilaiden ja huoltajien edustuksen lisäksi yhteistyötahoja, kuten nuoriso- ja liikuntatoimi, lastensuojelu, seurakunta, erikoissairaanhoido, järjestöt ja poliisi. (Hietanen-Peltola, M. ym. 2018, 11.)

Oppilashuollon tulee toimia lastensuojelulain hengessä eli turvata lapsen ja nuoren oikeutta turvalliseen kasvuympäristöön, monipuoliseen ja tasapainoiseen kehitykseen sekä erityiseen suojeluun. Oppilashuollon tehtävänä on huolehtia oppimisen perusedellytyksistä eli oppilaiden psyykkisestä, fyysisestä ja sosiaalisesta hyvinvoinnista. Esimerkiksi oppimisympäristön terveellisyys ja turvallisuus, sekä terveystarkastukset ja ravitsevan kouluruoan tarjoaminen edistävät fyysistä hyvinvointia. Psyykkistä hyvinvointia edistetään mahdollistamalla jokaisen oppilaan edellytysten mukainen opinnoissa eteneminen ja tarvittaessa yksilöllisen ohjauksen järjestäminen. Oppilaiden sosiaalista hyvinvointia edistetään tukemalla jokaisen sosiaalisia valmiuksia, ryhmäytymisellä, osallisuuteen kannustamisella ja kiusaamisen ehkäisemisellä. (Honkanen & Suomala 2009, 40-41.) Osallisuuden kokemus syntyy, kun ihminen on osallisena jossakin yhteisössä. On tärkeää ottaa oppilaat ja vanhemmat mukaan koulun toiminnan kehittämiseen, sillä se sitouttaa koulun tavoitteisiin ja kiinnittää vahvemmin koulu yhteisöön. Oppilashuollossa painotetaan oppilaiden ja

huoltajien osallisuutta, koska vanhempien osallisuus sekä kodin ja koulun yhteistyö voivat merkittävästi vahvistaa oppilaan, luokan ja koko koulu yhteisön turvallisuutta ja hyvinvointia. (Hietanen-Peltola ym. 2018, 13.)

Oppilashuollon tehtävä on myös kokonaisvaltaisesti koulun opiskeluhyvinvoinnista huolehtiminen. Kokonaisvaltainen opiskeluhyvinvointi koostuu hyvin toimivista vuorovaikutussuhteista oppilaiden ja koulussa toimivien aikuisten välillä sekä koulu yhteisön arvoista ja toimintatavoista. (Honkanen & Suomala 2009, 40-41.) Hyvinvointi liittyy monella tapaa lasten ja nuorten koulunkäyntiin ja oppimiseen. Kouluun tuleminen, aktiivisuus oppitunneilla ja toimintaan osallistuminen ovat näkyviä tekijöitä, joiden avulla voidaan tarkastella oppilaan kouluun kiinnittymistä. Vaikeampaa on havaita tunteiden ja ajattelun tason kiinnittymisen merkkejä. Kun edistetään oppilaan koulunkäyntiä, hyvinvointia ja oppimista, on tärkeää huomioida ajatusten, tunteiden ja toiminnan osa-alueet. Kouluhyvinvoinnin edistämisen näkökulmasta on oleellista keskittyä niihin asioihin, joihin voidaan vaikuttaa. Oppilaita tulisi kuulla riittävän usein, pyrkiä ymmärtämään heidän näkökulmiaan ja ottamaan niitä koulunhyvinvointityössä sekä lasta itseään koskevista asioista huomioon. Näin voidaan koulu yhteisössä vahvistaa oppilaiden osallisuuden ja kuulluksi tulemisen kokemuksia. Kouluhyvinvointityössä voidaan tarttua useisiin teemoihin, kuten ryhmäytymiseen, luotettavan koulun aikuisen taakkaamiseen, hyvän opiskeluympäristön luomiseen, voimavarojen ja vahvuuksien nostamiseen sekä osallisuuden tukemiseen esimerkiksi oppilaskuntatoimintaa kehittämällä. Lisäksi kouluhyvinvointiin vaikuttaa koulu fyysisenä ympäristönä ja oppilaiden vaikutusmahdollisuudet ympäristön kehittämiseen. Tulisi myös panostaa voimavaroihin perustuvaan kodin ja koulun väliseen yhteistyöhön. (Järvinen & Sainio 2020, 9-29.)

Kouluterveyskyselyn (2021) mukaan suurin osa lapsista ja nuorista on tyytyväisiä elämäänsä mutta elämään tyytyväisyys oli vähentynyt vuodesta 2019. Yli puolet vastanneista piti koulunkäynnistä. Kohtalaista tai vaikeaa ahdistusta kaikilla kouluasteilla tytöistä koki noin kolmannes ja pojista noin kahdeksan prosenttia. Terveystilan koki huonoksi tai keskinkertaiseksi useat nuoret ja kokemukset yksinäisyydestä lisääntyivät vuodesta 2019. Toiselle asteelle siirryttäessä koulukiusaamisen kokemukset vähenivät, mutta noin joka kahdeskymmenes oli kokenut viikoittain kiusaamista koulussa. (Terveystilan ja hyvinvoinnin laitos 2021, 1-7.)

2.1 Oppilashuoltoryhmä

Kouluissa toimii oppilashuoltoryhmä, joka vastaa keskeisesti koulun hyvinvointityöstä. Oppilashuoltoryhmä on monialainen, mikä tarkoittaa sitä, että ryhmässä on opetushenkilöstöä sekä kouluterveydenhuollon ja psykologi- ja kuraattoripalvelujen henkilöstöä. Lisäksi on tärkeää, että ryhmään kuuluu myös oppilaita ja huoltajia, sillä ryhmän keskeinen tehtävä on edistää koulun yhteisöllisyyttä. Työ on ennaltaehkäisevää ja sen kohteena voi olla luokka, ryhmä tai yhteisö. Ryhmässä ei koskaan käsitellä yksittäisen oppilaan asioita, vaan laissa on säädetty ryhmän tehtäväksi yhteisöllinen hyvinvointityö eli asioita käsitellään yleisellä ja yhteisötasolla. (Hietanen-Peltola, Laitinen, Autio, Palmqvist 2018, 15.)

Oppilashuoltoryhmän tehtäviä ovat esimerkiksi yhteisöllisen työn tavoitteiden asettaminen, oppilaiden ja huoltajien osallisuuden edistäminen, vuorovaikutuksen ja sosiaalisen hyvinvoinnin edistäminen, terveyden edistämisen käytännöt, kouluympäristön terveellisuuden ja turvallisuuden sekä yhteisön hyvinvoinnin edistäminen ja tarkastaminen, hyvinvointitilanteen yleinen seuranta ja arviointi. Oppilashuoltoryhmä kehittää yhteistyökäytänteitä aktiivisesti koulun ulkopuolisten tahojen kanssa. Yhteistyö tukee sitä, että ulkopuoliset tahot kuten sosiaali- ja terveystalvet osaavat hyödyntää oppilashuollossa jo tehtyä monialaista työtä oppilaan asioiden selvittelyssä sekä tukemisessa. (Hietanen-Peltola ym. 2018, 23, 26.)

Koulun oppilashuollossa koulukuraattori edustaa sosiaalityön asiantuntemusta. Yksilötasolla työtä toteutetaan tukemalla ja ohjaamalla haasteissa, jotka ilmenevät koulunkäynnissä sekä psyykkisessä ja sosiaalisessa kehityksessä. Yhteisötasolla taas selvitetään oppilaiden perheiden tilanteita ja tuetaan perheitä kasvatustyössä. Lisäksi ratkotaan luokka- ja kouluyhteisön vuorovaikutuksen haasteita. Yhteiskunnan tasolla kuraattorin työ on ehkäisevää lastensuojelutyötä. Kuraattori havaitsee työssään lastensuojelullisia tarpeita, joihin pyritään puuttumaan varhaisessa vaiheessa. (Kurki, Nivala & Sipilä-Lähdekorpi 2006, 125.)

Pippurin (2015, 2) mukaan oppilashuolto oli lainsäädännön näkökulmasta isossa murroksessa elokuussa 2014, uudistetun oppilas- ja opiskelijahuoltolain (1287/2013) astuessa voimaan. Uudistuksen mukaan oppilashuollon painopiste on ongelmien ehkäisemisessä sekä varhaisen tuen ja avun tarjoamisessa. Koulussa pitäisi mahdollisimman aikaisessa vaiheessa tunnistaa ja ehkäistä haasteita opiskelussa. Näin toimien oppilashuolto ehkäisee syrjäytymistä. Lain painotus on yhteisöllisessä oppilashuollossa, eli kaikkien koulun aikuisten tulee toimia edistäen oppilaiden

hyvinvointia, terveyttä ja oppimista. Opiskeluhuollon palvelujen järjestämisessä on ollut merkittäviä kuntakohtaisia eroja. Laki vaatii kuntia järjestämään kattavammat kuraattoripalvelut ja sen keskeinen tavoite onkin turvata näin yhdenvertaisuus palvelujen laadussa ja saatavuudessa. Oppilashuoltoa toteutetaan monialaisena suunnitelmallisena yhteistyönä opetustoimen ja sosiaali- ja terveystoimen välillä.

2.1.1 Tiedottaminen

Oppilashuoltoryhmän tehtäviin kuuluu oppilashuoltoon liittyvien asioiden tiedottaminen osana koulun kokonaisviestintää. Tiedottamista tulee olla riittävästi ja sen tulee olla ajantasaista, jotta se tukee oppilashuollollisen tuen saatavuutta. Tiedottaminen myös edistää oppilaiden, huoltajien, oppilashuollon ammattilaisten ja yhteistyötahojen osallisuutta. Oppilashuollon käytännön toiminta voi olla vierasta, joten tiedottaminen eri tahoille on tärkeää, jotta voidaan lisätä tietoisuutta, millä tavoin koulussa huolehditaan yhteisön sekä yksittäisten oppilaiden hyvinvoinnista ja terveydestä. (Hietanen-Peltola ym. 2018, 32-33.)

Oppilashuolto tiedottaa perustiedotteita syyslukukauden alussa ja lisäksi kouluilla tulee olla valmiudet odottamattomista ja ei-toivotuista tilanteista tiedottamiseen. Eri vaiheissa koulupolulla olevat oppilaat tarvitsevat erilaista tietoa. Oppilashuollon ammattilaiset vierailevat säännöllisesti luokissa kertomassa oppilaille palveluistaan ensimmäisestä luokasta alkaen. Tietoa jaetaan kouluilla myös esimerkiksi oppitunneilla, välitunneilla, tapahtumissa, ilmoitustauluilla ja vanhempainilloissa. Oppilaille ja koteihin tiedotetaan myös sähköisten viestintäjärjestelmien avulla (esim. Wilma). Sähköistä viestintäkanavaa voi hyödyntää lisäämällä sinne oppilashuoltoa koskevia pysyviä sekä ajankohtaisia tiedotteita. Lisäksi koulun kotisivuilta löytyy tietoa oppilashuollosta sekä oppilashuoltoryhmän tehtävistä ja -palveluista. Oppilashuoltoryhmän kokouksissa käsitellyistä asioista on hyvä tiedottaa myös esimerkiksi opettajankokouksissa, vanhempainilloissa ja koulun johtokunnan kokouksessa. (Hietanen-Peltola ym. 2018, 32-34.)

Oppilaiden tietoisuutta voidaan lisätä myös teemallisilla välitunti-infoilla tai videoilla. Oppilashuoltoryhmän jäsenet ja luokanopettajat voivat kertoa luokille opiskeluhollosta ja pohtia yhdessä oppilaiden kanssa, mistä asioista he erityisesti toivovat tietoa. Oppilashuoltoa ja sen toimijoita on tärkeää tehdä tutuksi oppilaille ja perheille. Teemapäivät ja tapahtumat ovat hyviä tapoja lisätä

tietoisuutta ja niiden ideointiin kannattaa osallistaa oppilaita ja hyödyntää heidän ideoitaan. Väli-
tunneille järjestettävät ”opiskeluhoitokahvilat” tekevät opiskeluhoillon palveluja ja asiantuntijoita
helpommin lähestyttäviksi oppilaille. (Hietanen-Peltola ym. 2018, 34.)

2.2 Kuraattori oppilashuollossa

Koulukuraattoria voidaan kuvata käsitteellä ”välittäjäasiantuntija”, joka tarkoittaa sitä, että kuraattori
toimii eri sidosryhmien keskeisissä ristiriidoissa asiantuntevana välittäjänä. Toisena merkityksenä
käsitteelle pidetään sitä, että kuraattori on asiantuntija, joka välittää oppilaista ja koulu yhteisöstä.
Muita työtä kuvaavia käsitteitä on muun muassa opiskelun motivoija, nuoren asianajaja, muutoksen
käynnistäjä, kanssakulkija, neuvottelija, vanhempien tuki/auttaja, kuuntelija, tukiverkkojen kutoja ja
omien voimavarojen selkiyttäjä. Tärkeitä työvälineitä kuraattorityössä ovat kuraattoreiden koulutus
ja taito- ja tietopohja, mutta myös työntekijän oma persoona. Muita kuraattorin vahvoja työvälineitä
ovat pedagogiikka, työkokemus, ratkaisukeskeinen ajattelu, kouluhallinto ja verkostotyö. Työn kan-
nalta tärkeänä pidetään myös kiinnostusta lapsiin ja nuoriin, tietoutta päihdetyöstä, intuitiota, työn-
ohjauskoulutusta, systeemistä näkökulmaa sekä ryhmätyötaitoja. (Kurki ym. 2006, 26-28.)

Koulukuraattorin työ sijoittuu opetus-, sosiaali-, ja terveystoimen rajapinnoille. Koulukuraattorin asi-
akkaaksi ohjaututaan yleensä käyttäytymiseen liittyvien syiden takia, kuten motivaatio-ongelmat,
sääntöjen rikkominen, koulunkäynnin laiminlyönti ja poissaolot. Lisäksi haasteet sosiaalisissa suh-
teissa voivat olla syynä asiakkuudelle. Olennainen osa koulukuraattorin työnkuvaa on tunnistaa
sosiaalisia ongelmia ja puuttua niihin. Työn tavoitteena on lisätä ja tunnistaa oppilaan ja perheen
voimavaroja sekä löytää myönteisiä ratkaisuja haasteisiin, jotta voidaan tukea oppilaan tasapai-
noista kasvua ja kehitystä. (Pesonen & Armanto 2017, 101-102.)

Kuraattori tarjoaa oppilaalle ja tämän lähiyhteisölle tukea, asiantuntija-apua ja ohjausta. Näillä
palveluilla on tarkoitus ehkäistä ja poistaa kehitykseen liittyviä sosiaalisia vaikeuksia sekä edistää
yhteistyötä koulun ja kodin välillä. Oppilashuolto ja siihen kuuluvat kuraattoripalvelut voidaan lukea
osaksi peruspalveluita, jotka edistävät hyvinvointia edistäviä ja ehkäisevät ongelmia. Näihin perus-
palveluihin kuuluu muun muassa äitiys- ja lastenneuvolat sekä päivähoido. Näiden palveluiden
lisäksi perheille tarjotaan erityispalveluja kohdennetusti, esimerkiksi lastensuojelun sosiaalityötä.
Koulun sosiaalityössä toisiinsa limittyvät varhainen puuttuminen, ongelmien ennaltaehkäisy, ja kor-
jaava työ. Ennaltaehkäisevää, koko koulu yhteisöä koskevaa oppilashuoltoa toteutetaan koulussa,

jonka lisäksi oppilailla on oikeus yksilökohtaiseen oppilashuoltoon. Opettajat ovat ensiarvoisen tärkeässä asemassa tunnistamassa oppilaan tuen tarpeita ja ohjaamassa oppilasta kuraattorille. Sen lisäksi, että koulun sosiaalityöhön liittyy varhainen tukeminen ja ennaltaehkäisy, on kuraattorin työ myös suunnitelmallista ja tavoitteellista muutossosiaalityötä oppilaan tilanteessa. Koulujen oppilashuoltotyön painotuksen siirtäminen korjaavasta ennaltaehkäisevään, tarkoittaa yksilökohtaisten oppilasasioiden käsittelystä siirtymistä hyvinvoinnin edistämiseen koululuokissa ja koulu yhteisöissä. (Pippuri 2015, 24.)

2.3 Yhteisöllinen oppilashuolto

Yhteisöllisessä oppilashuoltotyössä kehitetään ja arvioidaan koko koulu yhteisön ja oppilasryhmien hyvinvointia sekä huolehditaan koulu ympäristön turvallisuudesta, terveellisyydestä ja esteettömyydestä. Toimintatapoja kehitetään yhteistyössä oppilaiden, huoltajien sekä muiden lasten ja nuorten hyvinvointia edistävien toimijoiden ja viranomaisten kanssa. Yhteisöllisessä oppilashuollossa on tärkeää ja hyvinvointia vahvistavaa oppilaiden ja heidän vanhempiensa kuulluksi tuleminen ja osallisuus. Oppilashuollon tehtävä on edistää oppilaiden osallisuutta ja luoda edellytykset yhteenkuuluvuuden tunteelle, avoimelle vuorovaikutuksella ja huolenpidolle. (Opintopolku.fi 2021a.)

Jokaisella oppilaalla on oikeus turvalliseen opiskelu ympäristöön. Lähtökohtana opetuksen järjestämisessä on oppilaiden ja koko koulun henkilökunnan turvallisuus kaikissa tilanteissa. Koulun ilmapiirin rauhallisuus edistää työrauhaa ja koulun järjestyssäännöt lisäävät koulu yhteisön turvallisuutta, viihtyisyyttä ja sisäistä järjestystä. Opettajat ja rehtori ovat velvollisia ilmoittamaan koulussa tai koulumatkalla tapahtuneesta häirinnästä, kiusaamisesta tai väkivallasta tilanteeseen osallistuneiden huoltajille. Koulu yhteisö laatii yhtenäiset toimintatavat eri oppimisympäristöissä tapahtuvaa opetusta ja välitunteja varten. Koulu ympäristön turvallisuutta ja terveellisyyttä sekä koulu yhteisön hyvinvointia seurataan ja edistetään jatkuvasti. (Opintopolku.fi 2021a.)

Ongelmia tarkasteltaessa otetaan huomioon erilaiset sosiaaliset tilanteet ja järjestelmät, joissa oppilas toimii ja johon hän kuuluu. Oppilaan kohtaamisten lisäksi kohdataan perheet, opettajat, luokat ja koulu yhteisö kokonaisuudessaan. Kohtaamiset ovat mahdollisia yhteistyössä muiden koulussa ja koulun ulkopuolella työskentelevien ammattilaisten kanssa. Koulukuraattori tekee työtä ammat-

tilaisten verkostossa sekä oppilaan, tämän perheen, koulun ja ympäröivän yhteiskunnan kohtauspisteessä. Työssä ollaan vuorovaikutuksessa ja yhteistyössä lukuisien oppilaan sosiaaliseen verkostoon kuuluvien tahojen kanssa. (Kurki ym. 2006, 127–128.)

Keskustelu on keskeisessä roolissa kuraattorin työssä. Sipilä-Lähdekorpi kuvaa (2004, 149) keskustelua käytettävänä työmenetelmänä verkostotyössä, luokkatyössä, vanhempainilloissa, valituksessa ja tiedottamisessa. Kuraattorit tekevät myös ennaltaehkäisevää työtä osallistamalla koulun arkeen. Mahdollisuuksien mukaan työaika käytetään välituntisin kiertelemällä auloissa ja naulakoilla juttelemassa nuorten kanssa. Kuraattorin tutuksi tekeminen oppilaille on tärkeää, jotta kynnys kuraattorin vastaanotolle tulemiselle olisi matala. Ennaltaehkäisevää työtä on myös nivelvaihtoyöskentely, jossa oppilasta valmennetaan tietyn nivelvaiheen muutoksiin, kuten siirtäessä yläkouluun (Kurki ym. 2006, 29).

Yhteisölliseen oppilashuoltotyöhön kuuluu esimerkiksi toimet, joilla ehkäistään kiusaamista, vahvistetaan luokkien hyvää henkeä sekä huolehditaan kiinteistön turvallisuudesta ja terveellisyydestä. Yhteisöllinen oppilashuoltotyö on oppilashuollon ensisijainen toteuttamismuoto ja siihen osallistuvat kaikki koulun aikuiset. Hyvin toteutettu ja toimiva yhteisöllinen työ vahvistaa lasten ja nuorten hyvinvointia sekä vähentää yksilökohtaisen tuen ja avun tarvetta. (Hietanen-Peltola ym. 2019, 7.)

2.4 Yksilökohtainen oppilashuolto

Yksilökohtainen oppilashuolto tarkoittaa oppilaalle järjestettävää kouluterveydenhuoltoa, oppilashuollon psykologi- ja kuraattoripalveluita sekä yksittäistä oppilasta koskevaa monialaista oppilashuoltoa. Kouluterveydenhuollossa toteutetaan laajoja terveystarkastuksia sekä määräaikaistarkastuksia ja ne ovat osa yksilökohtaista oppilashuoltoa. Tarkastuksista tehdään yhteenvedoja, jotka tuottavat tietoa myös yhteisöllisen oppilashuollon toteuttamiseen. (Opintopolku.fi 2021b.)

Oppilaalla on oikeus saada riittävä tuki oppimiseen ja koulunkäyntiin heti tuen tarpeen ilmetessä. Oppilas- ja opiskelijahuoltolaissa (1287/2013) määritetään tuen tarpeen selvittämisestä ja palveluiden järjestämisestä. asiat käsitellään monialaisessa asiantuntijaryhmässä, joka kootaan aina tapauskohtaisesti. Asiantuntijaryhmässä voi olla mukana esimerkiksi opettaja, terveydenhoitaja, koulupsykologi ja koulukuraattori. (Pesonen & Armanto 2017, 101-102.) Monialaisen

asiantuntijaryhmän tehtävä on oppilaan ja tarvittaessa hänen perheensä tukeminen. Koottu asiantuntijaryhmä työskentelee ryhmässä yhdessä oppilaan ja huoltajien kanssa. Oppilaan ja huoltajan kanssa selvitetään yhdessä tuen tarpeita ja etsitään oikeat tukimuodot sekä ohjataan perhe tarvittavien palvelujen piiriin. Oppilaan mielipiteet ja toiveet voidaan huomioida parhaiten, kun asiat selvitetään ja suunnitellaan oppilaan läsnä ollessa, oppilasta kuunnellen. Asiantuntijaryhmään voi tarvittaessa ja oppilaan suostumuksella osallistua myös sosiaali- ja terveydenhuollon ammattihenkilöitä esimerkiksi lastensuojelusta tai nuorisopsykiatrialta. (Perälä, Hietanen-Peltola, Halme, Kanste, Pelkonen, Peltonen, Huurre, Pihkala, Heiliö 2015, 96-97.)

Yksilökohtaisen oppilashuollon tavoite on edistää ja seurata oppilaan kokonaisvaltaista kehitystä, oppimista, hyvinvointia ja terveyttä. Lisäksi varhaisen tuen turvaaminen ja ongelmien ehkäiseminen on tärkeää. Koulun arjessa ja oppilashuollon tuen toteuttamisessa otetaan huomioon oppilaiden yksilölliset edellytykset sekä tarpeet ja voimavarat. Yksilökohtainen oppilashuolto perustuu aina oppilaan suostumukseen ja tarpeen vaatiessa huoltajan suostumukseen. Oppilaan omat toivomukset, mielipiteet ja osallisuus tulee ottaa huomioon häntä koskevissa toimenpiteissä ja ratkaisuisissa iän, kehitystason ja muiden henkilökohtaisten edellytysten mukaisesti. Vuorovaikutuksen tulee olla kunnioittavaa, avointa ja luottamuksellista, ja palvelut tulee järjestää niin, että oppilas tulee kuulluksi eikä hetkessä ole kiireen tuntua. Oppilashuoltotyössä noudatetaan salassapitoa ja tietojen luovuttamista koskevia säädöksiä. (Opintopolku.fi 2021b.)

Keskustelu on kuraattorin keskeinen työmenetelmä myös yksilökohtaisessa työssä. Keskustelut tarkoittavat pääasiassa erilaisia neuvotteluita, konsultaatioita ja haastatteluita. Kotikäynnejä, jotka kuuluvat keskustelutyöhön, tehdään tarpeen mukaan. Syitä kotikäynneille on esimerkiksi poissaolotapaukset, huoltajan toive kotikäynnistä tai jos kuraattori haluaa havainnoida oppilaan kotioloita. Yhteistyötä huoltajien kanssa tehdään pääasiassa keskustelemalla. Keskustelut voivat tapahtua puhelimitse, koululla tai kotona sovittuna tapaamisella. (Sipilä-Lähdekorpi 2004, 149.) Luottamuksellinen ja tukea antava keskustelu voi lievissä ongelmissa olla riittävä toimi tilanteen korjaantumiseksi, mutta mikäli kuraattori toteaa, että hänen ammattitaitonsa ei riitä asian hoitamiseen, tulee nuori ohjata koulun ulkopuolisten palveluiden piiriin. Kuraattori toimii välittäjänä sekä tukijana, jos siirtyminen muihin palveluihin on tarpeellista. (Kurki ym. 2006, 147–148.)

2.5 Aikaisemmat tutkimukset

Kuraattorien tekemä työ ei ole vähentynyt etäopiskelujen aikana, vaan se on muuttanut muotoaan ja tuonut uusia asiakkuuksia. Kuraattorien työssä seurataan esimerkiksi etäopiskelun sujumista, oppilaiden vointia ja jaksamista, poissaoloja etäopiskelusta sekä toimitaan tukena ahdistuksessa, jota koronavirustilanne aiheuttaa. Pääasiassa kuraattorit ovat olleet yhteydessä oppilaisiin ja perheisiin etäyhteyksien avulla. On tärkeää, että opettajilla on kuraattori tukenaan arvioimassa lasten hyvinvointia. Osa kunnista suunnitteli kevään 2020 aikana koulukuraattoreiden lomautuksia koronavirustilanteessa. Talentian mukaan lomautukset vaarantavat lasten hyvinvoinnin ja kuraattoreiden lomautukset ovat ristiriidassa sen asian kanssa, että opetushallitus edellyttää etäopetuksessa oleville järjestettävän heidän tarvitsemaansa oppimisen tukea sekä oppilashuoltoa. Lastensuojelun kanssa tapahtuva yhteistyö on jatkunut ja lisäksi konsultaatiot ovat lisääntyneet. Huolta aiheuttaa joissain tilanteissa koko perheen jaksaminen. Erityisesti tilanteissa, joissa vanhemmat työskentelevät etänä kotona ja koittavat samaan aikaan auttaa etänä opiskelevia lapsia. Kuraattoreihin on oltu perheistä yhteydessä yhä enemmän liittyen väsymykseen. Poikkeustilanteissa oppilashuoltopalvelujen merkitys korostuu. Lapset ja nuoret tarvitsevat tukea ja apua poikkeustilanteen aikana ja sen jälkeen. (Talentia 2020.)

Meri-Porin yhtenäiskoulun kuraattori Hanna Kaasinen kertoo, että jos joku oppilas on hukassa eikä vastaa, silloin otetaan yhteyttä huoltajiin. Kaasisen mukaan kuraattorit tekevät kotikäyntejä vain, jos siitä on sovittu huoltajien kanssa. Moni kaipaa esimerkiksi aamutoimiin ulkopuolista tukea. On lapsia, joilla on vaikeuksia herätä ja ehtiä videotapaamiseen opettajan kanssa. Kuraattoreita on voitu tarvita siihen, että he käyvät kopistelemassa lapset hereille ja laittamassa alkuun päivän. Kaasinen muistuttaa, että erityisopetuksen ja kuraattorin palveluille on ollut myös lähiopetuksen aikana tarvetta ja pääsääntöisesti nämä samat oppilaat ovat tarvinneet etäopetuksen aikana tukea. (Meritähti 2020.)

Porin kaupungin kuraattori Riikka Peltari järjesti tapaamisensa ulkona niiden oppilaiden kanssa, joille puhuminen kasvokkain on helpompaa ja luontevampaa tai niissä tilanteissa, jolloin oppilaan asia on henkilökohtaisempi. Silloin livetapaaminen on suotavaa. Viikossa Peltari kuvaa tapahtuvan noin 5–7 livetapaamista. Kohtaamisissa pidetään turvallisuudesta huolta varmistamalla oppilaiden terveydentila ja pienempien oppilaiden kohdalla muistutetaan vanhempia siitä, ettei sairasta lasta saa lähettää tapaamiseen. Lisäksi kuraattorin ja oppilaan välillä huolehditaan sopivasta etä-

syydestä. Oppilaskontaktien ohella kuraattori ottaa myös yhteyttä huoltajiin ja oppilaiden mahdollisiin yhteistyöverkostoihin. Uudenlaista työskentelyä on väkisinkin jouduttu kokeilemaan ja opettelemaan. Pelttari pohtiikin, että päiviä pystyy paremmin suunnittelemaan ja pitäytymään suunnitelussa, kun isojen kouluyksiköiden hektisyys on arjesta poissa. (Porin kaupunki 2020.)

Iso-Britanniassa Oxfordin yliopiston psykologi Catherine de Lange kollegoineen tutkivat koronan vaikutuksia tuhansiin perheisiin. Vanhemmat tasapainottelivat työn ja lastenhoidon välillä ja suurimmaksi huolenaiheeksi osoittautui heidän lastensa henkinen hyvinvointi. Tuloksissa, joita on saatu pidemmältä aikaväliltä kesäkuulta, on nähty merkittäviä nousuja käyttäytymisongelmissa, tunteisiin liittyviä oireita sekä keskittymisongelmia lapsilla, jotka ovat 4-10-vuotiaita. Vanhempien kertoman mukaan 11-16-vuotiailla lapsilla tunneoireilu vähentyi ajan myötä ja käyttäytymisongelmissa ei nähty muutoksia. Näiden ikäryhmien välisten erojen voidaan nähdä johtuvan siitä, että nuoremmat lapset tarvitsevat enemmän aikuisen panosta (input). Poikkeusolojen aikana nuorten on ollut helpompaa pitää yllä sosiaalisia kontaktejaan, kun taas nuoremmilla lapsilla esimerkiksi Zoom-chatin käyttö ei ole sitä, miten he normaalisti olisivat vuorovaikutuksessa. Ahdistuneisuus nuoremmilla lapsilla näkyy itkuisuutena, takertuvaisuutena, surullisuutena tai huolena. Käyttäytymiseen liittyvät asiat näyttäytyvät tottelemattomuutena tai kiukutteluna. Ahdistukseen liittyvissä ongelmissa on todettu, että kognitiiviset käyttäytymismallit ovat tehokkaita. Tutkimuksessa on huomattu, että lasten kanssa voidaan saada hyviä tuloksia työskentelemällä suoraan vanhempien kanssa esimerkiksi antamalla heille keinoja selviytyä lasten ahdistuneisuuden kanssa arjessa sen sijaan, että lasten täytyisi tavata ammattilaista tilanteeseensa liittyen. (de Lange 2020, 10-11.)

Pelastakaa Lapset ry selvitti huhtikuussa 2020 lasten ja nuorten näkemyksiä koronapandemian vaikutuksesta heidän elämäänsä. Selvityksen aineisto kerättiin kyselyllä, joka tapahtui verkkomakkeella. Selvitysten mukaan poikkeusolot aiheuttivat stressiä ja ahdistusta. Raportissa Pelastakaa Lapset ry antoi suosituksia ja kannustuksia eri tahoille. Hallitukselle ja kuntien päättäjäille suositeltiin muun muassa, että heidän tulee varmistaa koulujen oppilashuollon sekä lapsille ja nuorille suunnattujen mielenterveyspalvelujen riittävyys ja niiden helppo saatavuus. Suositukseen kuului myös turvata resurssit toimijoille, jotka tuottavat lasten ja nuorten hyvinvointia edistäviä matalan kynnyksen digi- ja muita palveluita. Raportissa kannustettiin lasten ja nuorten kanssa työskenteleviä ammattilaisia huolehtimaan siitä, että lapset saavat tietoa omista oikeuksistaan ja poikkeustilanteen vaikutuksista heidän omaan elämäänsä. Lisäksi ammattilaisia kannustettiin vaikuttamaan

siihen, että koronatilanteessa hyväksi havaitut uudet toimintatavat ja käytännöt sovellettaisiin käyttöön poikkeusajan jälkeenkin kouluissa ja vapaa-ajan palveluissa. Riittävästä tasosta mielenterveystaitojen opetuksessa ja turvataitokasvatuksessa kannustettiin myös huolehtimaan. Lasten ja nuorten resilienssiä ja varautumista mahdollisiin vastaaviin poikkeustilanteisiin voidaan vahvistaa ennaltaehkäisevällä toiminnalla. (Pelastakaa lapset 2020, 1-19.)

Loisa (2020, 6, 25-36) kuvaa yleisellä tasolla kuraattoreiden korona-ajan työskentelyn kokemuksia ja hyväksi koettuja toimintatapoja. Tulokset osoittivat koronalla ja koulujen sulkemisella olleen vaikutusta koulukuraattoreiden työhön. Uusina asioina tulivat uusien työmenetelmien omaksuminen digiympäristössä työskentelemiseksi, asiakastapaamisten selkeä vähentyminen ja yleinen haastavuus etätöiden tekemisessä. Hyvinä käytäntöinä esiin nousivat etäpalaverien pitämisen mahdollisuudet, lisääntynyt yhteydenpito kuraattoreiden välillä sekä kävelytapaamiset asiakkaiden kanssa. Etätöskentelystä ei erityisesti pidetty, mutta sen haasteista ja uusista työmenetelmistä oli opittu paljon ja sen todettiin olevan tarvittaessa mahdollista.

Soininen (2021, 1, 20-32) tutki koulukuraattoreiden työhyvinvointia ja poikkeusolojen aikana työssä tapahtuvia muutoksia. Kuraattorit eivät kokeneet työn kuormituksessa kovin huomattavaa kasvua, mutta kuormittavia tekijöitä olivat mm. epävarmuus työolosuhteissa, nopea siirtyminen etätöihin sekä huoli oppilaiden hyvinvoinnista. Poikkeusoloaikana työhyvinvointia tuki sujuva viestintä, tiivis yhteistyö toimijoiden välillä ja tilanteeseen positiivinen suhtautuminen. Yhteneväisyyksiä haastateltavien vastauksissa olivat luovien ratkaisujen tekeminen omassa työssä, joustavuus sekä yhteistyön merkitys muun henkilökunnan kanssa. Tietotekniikan käyttö lisääntyi poikkeusoloaikana ja tulosten mukaan sitä aiotaan hyödyntää jatkossa enemmän työssä. Työskentelyssä poikkeusoloaikana nähtiin paljon hyviä puolia, mutta työtä kuitenkin tehdään mieluusti fyysisesti työpaikalla ja kohdataan oppilaita kasvokkain. Kehittämiskohteina poikkeusolojen ajalta esiin nousi tarve omaa työtä tukevan sosiaalisen verkoston tukemiseen ja laajentamiseen, tietotekniikkaosaamisen lisääminen ja työnantajan tuen tarve.

3 TUTKIMUKSEN TOTEUTTAMINEN

3.1 Tarkoitus, tavoitteet ja tutkimuskysymys

Opinnäytetyö toteutetaan laadullisena tutkimuksena ja aineiston hankintamenetelmänä on teema-haastattelu. Opinnäytetyön tarkoituksena on selvittää, millä tavoilla koulukuraattorit tekivät työtä keväällä 2020, kun kouluissa siirryttiin etäopetukseen. Ajankohtana on kevät 2020 sen poikkeuksellisen luonteen vuoksi ja tutkimusryhmäksi on rajattu Oulun alueen perusopetuksen kuraattorit. Tutkimusaiheen valintaa ohjasi kuraattoryöhön liittyvän kiinnostus ja aiheen ajankohtaisuus. Opinnäytetyön tavoitteena on tuottaa tietoa Oulun perusopetuksen koulukuraattoreiden työskentelytavoista. Tavoitteena on myös, että tutkimuksessa esille nousseita työtapoja voisi jatkossa hyödyntää kuraattorin työssä aiempien työtapojen rinnalla.

Tutkimuskysymys:

1. Millä tavoilla perusopetuksen koulukuraattorit työskentelivät Oulussa keväällä 2020?

Oppimistavoitteemme pohjautuvat Oulun ammattikorkeakoulun sosiaalialan tutkinto-ohjelman kompetensseihin. Tavoitteenamme on ollut kehittää omia viestintätaitojamme ja viestintäteknologiaosaamistamme. Tavoitteenamme on ollut toteuttaa tutkimustyö eettisten periaatteiden ja ohjeiden mukaisesti. Olemme myös halunneet lisätä omaa ymmärrystämme koulun ja oppilashuollon merkityksestä lasten ja nuorten hyvinvoinnille. Lisäksi halusimme kehittää omia tiedonhaku- ja keruutaitojamme. (Oulun ammattikorkeakoulu 2021.)

3.2 Laadullinen tutkimus

Opinnäytetyö on laadullinen tutkimus ja kohteena on yhteiskunnallisesti ajankohtainen aihe. Tarkoituksena on kuvata aihetta tutkittavien ihmisten toiminnan näkökulmasta. Ihmisten toiminta on niin monitasoista, että missään tutkimuksessa ei voida tavoittaa niitä kaikessa rikkaudessaan. Siksi tutkimuksessa luodaan aina vain rajallinen näkökulma tutkittuun ilmiöön. (Kallinen & Kinnunen 2021.) Tutkimuksessa näkökulma on rajattu Oulun perusopetuksen koulukuraattoreiden tapoihin tehdä työtä keväällä 2020.

Kvalitatiivisen tutkimuksen yksi ominaispiirre on sitoutuminen lähelle menevään tarkasteluun, joka tarkoittaa tutkijoiden olevan suorassa kontaktissa käytäntöihin, joita tutkimuksessa pyritään ymmärtämään. Välineeksi tähän tarkasteluun sopii valitsemamme aineistonkeruumenetelmä, haastattelu. (ks. Kallinen & Kinnunen 2021.) Aineistonkeruumenetelmiä on laadullisessa tutkimuksessa runsaasti käytössä ja valitsemamme teemahaastattelu lukeutuu näihin. Lähtökohtana tutkimuksessa on koulukuraattorin työ ja työskentelyn toteutuminen etäopetuksen aikana.

3.3 Tutkimusaineiston hankinta

Puolistrukturoidussa teemahaastattelussa aihepiirit eli teema-alueet ja kysymysten muodot ovat kaikille samat (Hirsjärvi & Hurme 2015, 47-48, 102-103). Tätä aineistonkeruumenetelmää hyödyntäen kerättiin opinnäytetyön aineisto ja näin pyrittiin turvaamaan tarvittava tiedon saanti. Kysymysten järjestystä voitiin haastattelijan toimesta vaihtaa tarvittaessa. Vastauksia ei oltu sidottu vastausvaihtoehtoihin, vaan haastateltavat saivat vastata kysymyksiin omin sanoin. Haastateltavia yhdisti se, että he ovat kaikki kokeneet tietyn tilanteen, tässä tapauksessa koulujen etäopetukseen siirtymisen ja sen vaikutuksen kuraattoreiden tekemään työhön. Olimme alustavasti selvittelleet tutkittavan ilmiön oletettavia tärkeitä osia, rakenteita ja kokonaisuutta, joiden pohjalta haastattelun teemarunko kehitettiin. Teemarungolla varmistettiin haastattelun aikaisen keskustelun kohdistuminen oikeisiin ja keskeisiin asioihin.

Haastattelun pääteemoina olivat yhteisöllinen ja yksilökohtainen oppilashuolto, joiden sisältöjä käsittelemällä käytiin läpi koulukuraattoreiden työskentelyä poikkeusoloissa. Yhteisöllisen oppilashuollon toteutumiseen liittyen käsiteltiin, miten kouluhyvinvointia ja osallisuutta seurattiin ja edistettiin, ja millä tavoin oppilaiden lähipiiriä osallistettiin ja tuettiin. Yksilökohtaisen oppilashuollon toteutumiseen liittyen käsiteltiin yksittäisten oppilaiden hyvinvoinnin ylläpitoa ja edistämistä sekä monitoimijaisen yhteistyön toteutumista (Liite 1).

3.4 Tutkimukseen osallistujat ja haastatteluiden toteutus

Opinnäytetyön yhteistyökumppanina toimi Oulun oppilas- ja opiskelijahuollon kuraattori- ja psykologipalvelut. Opinnäytetyöhön haastateltavat olivat Oulun kaupungin koulukuraattoreita ja yhteishenkilönä toimi opiskeluhuollon palveluvastaava. Haastattelimme etäyhteyksillä kolmea perusope-

tuksen koulukuraattoria, jotka työskentelivät Oulussa perusopetuksessa keväällä 2020. Haastateltavien koulukuraattorien valinnasta keskusteltiin sähköpostilla yhteyshenkilön kanssa, ja yhteisymmärryksessä sovittiin, että hän on yhteydessä koulukuraattoreihin. Laitoimme yhteyshenkilölle sähköpostin, jossa kerroimme lyhyesti opinnäytetyöstä ja haastattelun aiheesta. Yhteyshenkilö välitti tämän viestin ja opinnäytetyön suunnitelmamme kuraattoreille, ja haastatteluun osallistumisesta kiinnostuneet olivat häneen yhteydessä.

Yhteyshenkilö välitti meille haastateltavien yhteystiedot ja sovimme haastattelujen aikatauluista sähköpostitse. Lähetimme Teams-kokouskutsun sähköpostilla ja liitteenä haastattelun teemarungon etukäteen tutustuttavaksi. Lisäksi kerroimme haastattelujen kestävän arviolta tunnin verran. Sovimme ennen haastatteluja siitä, kumpi ottaa haastattelun kulusta päävastuun. Toisen sovittiin toimivan tarkentavien kysymysten kysyjänä tarvittaessa. Vastuu jakautui niin, että toinen toteutti yhden haastatteluista yksinään aikatauluihin liittyvien seikkojen vuoksi ja toinen toimi päävastuussa kahdessa muussa haastattelussa.

Haastattelujen alussa esittelimme itsemme, tutkimuskysymyksen ja kerroimme haastattelun käytännön asioista. Kerroimme nauhoittavamme haastattelut aineiston käsittelyä varten ja aineiston käsittelyn suoritettavan anonymisti. Haastattelun kerrottiin etenevän teemarungon mukaisesti, jonka olimme myös haastateltaville sähköpostin liitteenä välittäneet. Varmistimme myös haastattelun alussa, että kuraattori oli työskennellyt Oulussa keväällä 2020. Haastatteluissa kuraattorit kertoivat kevään tapahtumista ja tekemästään työstä laajasti. Haastattelujen tunnelma oli rento. Tietotekniikkaan liittyviä ongelmia ei ilmennyt haastattelujen aikana ja haastattelut saatiin myös nauhoitettua onnistuneesti.

3.5 Aineiston analysointi

Haastattelun nauhoitteet muutettiin tekstimuotoon eli litteroitiin. Litterointi tehtiin koko tutkimusaineistolle ja se lisäsi tutkijan vuoropuhelua tutkittavan aineiston kanssa. Haastateltavien puhetta ei muutettu tai muokattu. Litteroinnissa näkyvät murre sanat, katkenneet sanat, takeltelut, täytesanat ja -äännähdykset. Haastatteluaineiston muuttaminen tekstimuotoon helpotti tutkimusaineiston analysointia eli sen järjestelmällistä läpikäyntiä, aineiston ryhmittelyä ja luokittelua. (ks. Vilka 2015.)

Tutkimuksen aineisto analysoitiin teemoittelemalla, joka on laadullisen analyysin perusmenetelmä. Tutkimuksessa pyrittiin hahmottamaan tutkimusaineistosta keskeisiä teemoja, eli sellaisia aiheita, jotka toistuvat aineistossa muodossa tai toisessa. Analyysimenetelmänä teemoittelu eteni tutkimuksessa teemojen muodostamisesta ja ryhmittelystä niiden yksityiskohtaisempaan tarkasteluun. (ks. Koppa 2016.) Keskeiset teemat muodostettiin aineistolähtöisesti etsimällä haastatteluista yhdistäviä ja erottavia seikkoja. Teemat, joista on puhuttu haastateltavien kanssa, löytyvät vaihtelevissa määrin ja eri tavoin kaikista haastatteluista. (ks. Saaranen-Kauppinen & Puusniekka 2006.)

Haastateltavien puheesta tehtyä litteroitua tekstiä tarkasteltiin ennakkoluulottomasti. Aluksi pääteemoina olivat haastattelun teemarungon mukaisesti yksilökohtainen ja yhteisöllinen oppilashuolto, joiden avulla kokosimme kaiken niitä koskevan aineiston yhteen tiedostoon ”leikkaa ja liitä”-menetelmällä. Etsimme yhdistäviä ja erottavia tekijöitä, ja etenimme yksi haastattelukysymys kerrallaan keräten aineiston yhteen tiedostoon. Aineisto järjesteltiin teemoittain niin, että jokaisesta haastattelusta koottiin tietyn teeman alle ne kohdat, joissa puhutaan kyseisestä teemasta. Toteutimme tämän leikkaamalla ja liittämällä tulostettujen litterointien teksteistä samoihin teemoihin liittyvät asiat omiksi kokonaisuuksikseen. Tämän jälkeen tulostimme tiedoston, joka sisälsi kaiken tutkimuskysymyksen kannalta tarvittun aineiston. (ks. Saaranen-Kauppinen & Puusniekka 2006.)

Aineistosta paikannettiin tutkimuskysymyksen (Kallinen & Kinnunen 2021) kannalta olennaisia teemoja ja usein esiintyneitä aiheita, ja teemat syntyivät aineiston analysoimisen tuloksina toistuen kerätyssä aineistossa. Yksilökohtaisen oppilashuollon alateemoina olivat yksilötyö ja ohjautuminen. Yhteisöllisen oppilashuollon alateemoina olivat tiedottaminen, osallisuus, luokkatyöskentely ja ryhmäyttäminen. Lisäksi omaksi alateemakseen muodostuivat painotus työssä, vanhemmat, monialainen yhteistyö ja ongelmien ehkäisy, jotka liittyivät molempiin pääteemoihin. Näiden teemojen alle leikkasimme tulostetuista litteroiduista haastatteluista suoria sitaatteja, jotka sopivat kyseisen teeman sisältöön. Nopeasti huomasimme, että näiden pääteemojen käyttö ei ollut tarkoituksenmukaista. Tuloksissa erottuivat oppilaiden kanssa tehtävä työ ja yhteistyö eri toimijoiden kanssa, joten ne muodostuivat pääteemoiksi. Oppilaiden kanssa työskentelyn alateemoiksi muodostuivat tulosten pohjalta painotus työskentelyssä, luokka- ja pienryhmätyöskentely, yksilötyö, ohjautuminen ja tiedottaminen. Toisen pääteeman, yhteistyö eri toimijoiden kanssa, alateemoiksi muodostuivat oppilashuoltoryhmät, verkostoyhteistyö ja vanhempainillat. Kirjoitimme koonnin jokaisesta teemasta, ja valitsimme huolellisesti sitaatteja haastatteluista havainnollistaaksemme aineistoa ja teemojen muodostumista. (ks. Saaranen-Kauppinen & Puusniekka 2006.)

4 TULOKSET

Opinnäytetyön tarkoituksena oli selvittää, millä tavoilla kuraattorit toteuttivat työtään Oulussa keväällä 2020. Tutkimustulokset on koottu Oulun alueen perusopetuksen koulukuraattoreiden teema-haastattelujen pohjalta. Tuloksissa nousee esille, että kuraattorin työtä toteutettiin pääsääntöisesti tavallisena lähityönä kouluilla. Tilanteen ja oppilaan toiveen mukaisesti tapaamisia järjestettiin sekä paikan päällä että etänä. Kuraattorit painottivat, ettei heidän palvelunsa ole etänä, ellei niin haluta.

*Meiän työ ei oo etänä, vaan meiän työ on sillon koululla, jos oppilas niin haluaa.
---Tietenki oli tiedossa koko ajan, että me työskennellään ja me ollaan siellä koululla
ja meiän tuki on saatavilla.*

4.1 Oppilaiden kanssa työskentely

4.1.1 Painotus työskentelyssä

Kuraattorin työn painotuksessa oli eroavaisuuksia yhteisöllisen ja yksilöllisen oppilashuollon työn välillä keväällä 2020. Osa haastateltavista ei ollut havainnut omassa työssään selkeää muutosta painotuksessa, vaan molempia tehtiin ja jatkettiin ja osa taas kertoi yksilöllisen työn selkeästi lisääntyneen ja yhteisöllisen vähentyneen.

*Kyllä se yksilölliseen päin ihan selvästi mun työssä että yhteisöllinen jäi taka-alalle
siinä ehkä siinä omallisessa pikku kaaoksessaki että se jotenki tuntu että ensin
nämä ihmiset yksilöinä.*

4.1.2 Luokka- ja pienryhmätyöskentely

Luokkatyöskentelyä haastateltavat olivat tehneet vähän eikä sille koettu olleen juurikaan aikaa. Sovitut ja suunnitellut luokkatyöskentelyt toteutettiin Teams-yhteydellä. Luokkatyöskentelyssä tavallisesti käytetyt toiminnalliset tekemiset jäivät etäyhteydellä toteutetuissa tapaamisissa vähemmälle. Toteutus oli tiedottavampaa ja luentomaista toimintaa jonkin tietyn aiheen, esimerkiksi kaveriasioiden, ympärillä.

Haastateltavat kertoivat järjestäneensä pienryhmien tapaamisia. Ryhmät oli koottu ja ne olivat eh-
tineet kokoontua jo ennen etäopiskelun alkamista. Etäyhteydellä kokoonnuttiin muutaman kerran
kevään aikana. Näillä tapaamisilla tehtiin muun muassa erilaisia harjoituksia esimerkiksi rentoutu-
miseen liittyen. Kesäkuussa rajoitussuositukset löystyivät ja silloin pienryhmät pystyivät tapaamaan
myös kasvotusten.

4.1.3 Yksilötyö

Tapaamiset kuraattorin kanssa järjestettiin oppilaan toiveiden mukaan joko koululla tai etäyhtey-
dellä. Etäyhteyttä käytettiin myös silloin, jos kuraattori oli työkykyinen, mutta hieman flunssai-
nen, jonka vuoksi ei voitu tavata koululla. Myös tapaamisen ajankohdassa huomioitiin oppilaan toi-
veet ja tavattiin joko aamulla tai päivällä. Kuraattorit ottivat käyttöön ilman ajanvarausta toimi-
via walk-in- ja puhelinpäivystysaikoja. Oppilaan tapaamisia toteutettiin myös ulkona. Kuraattori ta-
pasi oppilaan esimerkiksi koulun pihalla ja keskustelua käytiin kävelylenkin lomassa tai koulun pi-
halla touhutessa.

Oppilaan etätapaamisia toteutettiin usein eri tavoin. Keskusteluita käytiin puhelimitse, WhatsAppin
video- ja äänipuheluilla, Microsoft Teams- sekä Google Meet- puheluilla. Videopuheluissa oppilas
pystyi esittelemään samalla halutessaan omaa kotiaan ja näyttämään hänelle tärkeitä asioita, joista
syntyi keskusteluita. Teams-yhteydellä keskustellessa hyödynnettiin samalla mahdollisuutta jakaa
työskentelyä tukevaa materiaalia internetistä. Jonkin verran oppilaan kanssa käytiin keskustelua
myös viestitse, mutta haasteena koettiin tietoturvallisen viestintäkanavan puute.

*Ne ketkä tykkäs että on just vaikka WhatsAppin videopuhelu, niin oli monta sel-
lasta jotka halus sitte sitä kotiaan esitellä --- hellyyttävääki että sitte siitä tuli sitä jut-
telua et aijaa sää pääset tosta pihalle ja ootko tehny lumiukon sinne et vähän tämän
tyylistä sitte*

Kun oppilaalla huomattiin haasteita etäopetuksessa, oltiin oppilaaseen ja huoltajiin herkästi yhtey-
dessä, jotta voitiin miettiä yhdessä ratkaisuja tilanteeseen. Korkeamman kynnyksen takana olivat
asiantuntijaryhmän kokoaminen ja verkostopalaverien järjestäminen. Näiden sijaan hyödynnettiin
enemmän keskusteluita ja konsultaatiota. Asiantuntijaryhmät ja verkostopalaverit toteutettiin etäyh-
teydellä tai kasvokkain tilanteesta riippuen.

4.1.4 Ohjautuminen

Ohjautuminen kuraattorille tapahtui suurimmilta osin samaan tapaan kuin ennenkin. Kuraattorit kokivat opettajan olleen avainasemassa oppilaiden tuen tarpeiden huomaamisessa ja siten hyvinvoinnin edistämisessä. Opettajat olivat kaikkiin oppilaisiin yhteydessä etäopetuksessa ja huomautessaan haasteita toivat huolta esiin oppilashuoltoon. Opettajat olivat kuraattoreihin samalla tavalla yhteydessä kuin ennenkin, varsinkin alun aktiivisen muistuttelun jälkeen. Etäopetuksen alussa kuraattorien piti muistutella opettajien lisäksi myös huoltajia olemassaolostaan ja siitä, että heidän palvelunsa ovat saatavilla tavalliseen tapaan kouluilla ja järjestettävissä myös etänä. Kuraattoriin olivat yhteydessä huoltajat, opettajat, erityisopettajat, rehtorit, opinto-ohjaajat ja terveydenhoitajat. Kuraattoriin oltiin yhteydessä esimerkiksi oppilaan poissaolojen tai tekemättömien tehtävien takia. Haastatteluissa nousi esiin, että oppilaiden suoria yhteydenottoja tuli vähemmän kuin aikaisemmin. Tämän arveltiin johtuvan etäopetuksesta. Etäopetuksen vuoksi oppilaat eivät voineet koulupäivien aikana käydä kuraattorin luona varaamassa aikaa tai käydä juttelemassa ohimennen kuten lähiopetuksessa.

Siinä on vaan se, että sitä tarvi sitä muistuttelua selvästi että siinä oli niin monta asiaa opettajillaki, että aina ei ekanu tullu mieleen, että ainiin että nuoki voi auttaa mutta myös vanhemmille muistuttelua että se oli sitä wilma viestiä --- että täällä ollaan ei meidän palvelut oo etänä ellei niin haluta

4.1.5 Tiedottaminen

Tiedottaminen oli suuressa roolissa kuraattorin työssä keväällä 2020. Erityisesti Wilmaa käytettiin tiedottamisen kanavana. Tiedotteita jaettiin oppilaille ja huoltajille. Huoltajille painotettiin heidän vastuutaan arjen sujumisesta etäopetuksessa. Tietoa tarjottiin saatavilla olevista palveluista ja muistutettiin, että kuraattorin palvelut ovat samaan tapaan saatavilla koululla. Tiedotteita jaettiin oppimisen tukemiseen ja arjen hallintaan liittyen. Nämä koskivat esimerkiksi arkirytmien ylläpitoa, säännöllisen ateriarhythmien tärkeyttä, pelaamisen rajaamista, koulunkäynnin aikatauluttamista, stressinhallintakeinoja ja tunnetaitoja. Wilman kautta jaettiin myös erilaisia linkkejä, joiden kautta sai halutessaan apua ja tukea erilaisiin haasteisiin esimerkiksi chattien ja muiden etäpalveluiden kautta.

Kuraattorit ottivat myös sosiaalisen median kanavia käyttöön tiedottamisen välineeksi ja oppilaiden tavoittamiseksi. Snapchat-sovelluksen kautta tavoitettiin kuraattorien mukaan oppilaita, jotka olivat jo ennen etäopiskelua asiakkuudessa. Haastatteluissa mainittiin Instagram-tilien hyödyntäminen esimerkiksi tekemällä esittelyvideoita työparin kanssa. Kuraattorit tiedostivat, että Instagramin kautta tavoitetaan mahdollisesti oppilaiden sijaan enemmän huoltajia ja yhteistyökumppaneita.

Mut sitäki mää oon miettiny että no aivan sama että kuka nyt vaan vanhemmat yhteistyökumppanit niin kyllä se sitä sitte että silti pittää niinkö ei me voia olettaa että nuoret kaikki lähtee nyt seurailleen oppilashuollon instaa. Ainaki on se mahdollisuus ja ketä siellä onkaan nii sitä niinkö ehkä kannattaa aina miettiä, että ketä sielä on niin niille sitte sitä tietoa tai mitä ikinä.

4.2 Yhteistyö eri toimijoiden kanssa

4.2.1 Oppilashuoltoryhmät

Oppilashuoltoryhmien työskentelyn kerrottiin jatkuneen etäyhteydellä. Ryhmissä paikalla oli tavallisesti rehtori, erityisopettaja, kuraattori, psykologi ja terveydenhoitaja. Ryhmissä käytiin läpi yhteisöllisiä asioita, jaettiin vinkkejä työskentelyyn ja käytiin läpi työssä esiin tulleita erilaisia tilanteita sekä vuoden 2019 kouluterveyskyselyn tuloksia. Monialaisia asiantuntijaryhmiä koottiin ja niiden kokoontumisia pidettiin osallistujien määrästä ja tilanteesta riippuen joko paikan päällä tai etänä. Ryhmän kokoamisen syynä saattoivat olla esimerkiksi oppilaan kotitilanteen hahmottaminen tai oppilaan kuulumiset.

Ongelmia pyrittiin ehkäisemään järjestämällä nopealla tahdilla palaveri, kun haasteita havaittiin. Yhteisöllisessä oppilashuoltoryhmässä tehtiin kouluterveyskyselyn ja kokemuksellisen hyvinvointikyselyn tulosten läpikäyntiä sekä pohdittiin etäopetusjakson mahdollisia vaikutuksia oppilaitten hyvinvointiin. Opettajat olivat avainasemassa oppilaiden haasteiden havaitsemisessa. Opettajat konsultoivat kuraattoria ja yhdessä pohdittiin tuen tarpeita.

Haastatteluista nousi esiin terveydenhoitajien tilanne keväällä 2020. Terveydenhoitajilla oli epävarmuutta siitä, missä he olisivat seuraavanakaan päivänä töissä. Terveydenhoitaja koettiin tärkeänä

yhteistyökumppanina ja epätietoisuus heidän olinpaikastaan oli vaikuttanut yhteistyöhön ja sen määrään. Kuitenkin puhelimitse yhteistyön kerrottiin sujuneen hyvin.

4.2.2 Verkostoyhteistyö

Verkostoyhteistyötä tehtiin huolestuttavissa perhetilanteissa ja psyykkisen voinnin huolissa perhesosiaalityön, lastensuojelun perheneuvonnan ja lasten- ja nuorisopsykiatrisen työryhmän kanssa aktiivisesti keväällä 2020. Kuitenkin ensimmäisen etäopetusjakson alkaessa huomattiin, että useat verkostotahot peruivat jo aiemmin sovittuja aikoja ja tapaamisia. Syyinä perumisille olivat esimerkiksi muuttuvat ohjeistukset työhön liittyen. Peruuntumisia perusteltiin myös sillä, etteivät oppilaat ole koululla. Palaverien tarvetta ja tärkeyttä jouduttiin perustelemaan lapsen tuen tarpeella, vaikkei tämä koulussa paikan päällä ollutkaan. Vähitellen kuraattorit saivat sovittua kuitenkin uusia aikoja peruuntuneiden tilalle ja kertoivat myös verkostotahojen ymmärtäneen, että palaverit pitäisi pyrkiä järjestämään kasvokkain tai etänä koronatilanteesta huolimatta.

No siis silloin kun se ihan ensimmäinen etäopetusjakso alkoi nii tuntui et siinä vaiheessa vähän nämä verkostotahot sillaa niinku vetäyty kuoreensa ja he oli vähä siltaa että no eihän teillä oo kouluakaan ja eikai me nyt täältä vaikka sosiaalitoimesta tai täältä lanu-työryhmästä niinku tulla paikalle et ei ku että perutaan vaa et silloin tuli semmonen niinku vähä aalto että peruttiin kaikki palaverit ja sitten me tietenki oltii vähä ihmeissään et no mitä ihmettä että ku nämä lapset tarvii ne palvelut. Vähitellen se sitte niinku käynnistyy uudelleen et hei sovittaisko nyt kuitenkin uus aika tälle peruuntuneelle ja jos ei voida kasvotusten kokoontua tai tuli semmonen vähän niinku notkahdus siinä että miten niinku heitä sai mukkaan.

4.2.3 Vanhempainillat

Vanhempainiltojen järjestäminen oli vaihtelevaa. Vanhempainiltoja ei juurikaan pidetty, vaan lähinnä vanhemmille tiedotettiin oppilashuollon palveluista. Järjestetyt vanhempainillat toteutettiin etänä Teams-sovelluksen kautta. Oppilashuollosta tehtyjä esittelyvideoita käytettiin hyödyksi vanhempainilloissa ja ne koettiin merkittävänä tiedon välityksessä.

Vanhempainiltoja oli ja iteki niihin osallistuin onneks meillä oli valamiiksi jo myös semmosta materiaalia niinko oppilashuollosta oppilashuollon esittelyvideot ja muut nehän avaa tosi kivasti on niitä näytetty aikasemminki mutta nyt ne jotenki nousi isompaan merkitykseen ku me päästiin niinkö tämmösellä infopläjäyksellä aina siihen vanhempainiltaan.

Vanhempien kerrottiin myös olleen yhteydessä kuraattoriin ja kysyneen neuvoja esimerkiksi tilanteessa, jossa koulunkäynti ei ole lähtenyt sujumaan. Vanhemmat olivat yhteydessä koulun työntekijöihin heränneistä huolista, joita oppilashuoltoryhmässä käsiteltiin. Huolet koskivat esimerkiksi sitä, että oli huomattu jonkin luokan oppilaiden valvovan myöhään ja vanhempi nosti esille, voisiko perheissä sopia yhteisesti, että puhelimet laitettaisiin sovittuun aikaan pois. Vanhemmat nostivat myös huolta lasten luokkakavereista, joihin eivät olleet saaneet yhteyttä.

Semmoset rivivanhemmat tai yksittäiset vanhemmat niin tuota se oli aika paljon sitte varmaa sitä että he otti johonki koulun työntekijään yhteyttä ja sitte toki vaikka oppilashuoltoryhmässä saatettiin käsitellä semmosta niinku jonku vanhemman vaikka niinku tuota niinku tämmöstä alotetta että vaikka kaikki luokan oppilaat valvoo vaikka tosi myöhään että voitasko vaikka eri perheissä sopia että kaikki laittaa puhelimet tiettyyn aikaan pois tai et joku vanhempi oli vaikka huolissaan siitä että ei saa oikeen kontaktia lapsien luokkakavereihin.

5 JOHTOPÄÄTÖKSET

Opinnäytetyön tarkoituksena oli selvittää, millä tavoilla perusopetuksen kuraattorit toteuttivat työtään Oulussa keväällä 2020. Opinnäytetyön suunnitteluvaiheessa meillä oli mielikuva siitä, että kuraattorit ovat tehneet etätöitä kevään 2020 ajan, vaikka sosiaalialan asiantuntijoina (Oulun kaupungin sivistys- ja kulttuuripalvelut 2021, 25) he tavallisesti työskentelevät koululla ja tarjoavat tukeaan ja asiantuntemustaan esimerkiksi koulunkäyntiin tai kaverisuhteisiin liittyviin pulmiin. Kuitenkin haastatteluissa ilmeni, että työtä tehtiin etänä vain, jos oppilas niin halusi tai jos kuraattorilla itsellään oli pientä flunssaa. Johtopäätöksenä voidaan todeta, että kuraattorit tekivät työtä pääsääntöisesti työpaikallaan, mutta hyödynsivät etätöiden mahdollistavia sovelluksia ja välineitä tarvittaessa. Mahdollisuus tavata kuraattoria koululla tarjosi oppilaille tilaisuuden päästä hetkeksi pois etäopiskelutarjosta ja tulla paikan päälle koululle keskustelemaan kuraattorin kanssa.

Oppilas- ja opiskelijahuoltolain (1287/2013) mukaan opiskeluhuoltoa tulisi toteuttaa ensisijaisesti ennaltaehkäisevänä koko oppilaitosyhteisöä tukevana yhteisöllisenä opiskeluhuoltona. Haastattelusta saatujen tulosten mukaan yhteisöllisen työn tekeminen vähentyi kevään aikana. Tavallisesti toteutetut toiminnalliset luokkatyöskentelytilanteet vaihtuivat tiedottavaan ja luentomaiseen toimintaan jonkin aiheen ympärille. Tuloksissa ei ilmennyt, että etätapaamisilla olisi hyödynnetty esimerkiksi oppilaita osallistavia sovelluksia. Kuraattoreilla ei ole mahdollisesti ollut tietoa, miten voisi järjestää toiminnallisempaa luokkatyöskentelyä. Yksilöllinen työ on myös vienyt merkittävän osan kuraattorien ajasta. Kokemus ryhmään kuulumisesta on perustarve ihmisellä ja korona-aikana onkin kehitetty (Opetushallitus 2021) koulujen arkeen hyvinvointityöhön liittyviä digitaalisia toimintatapoja, kun arkiset ja fyysiset kohtaamiset vähentyivät. Kehitettyjä tapoja ovat esimerkiksi ryhmäyttäminen etäyhteyksin, hyvinvointiryhmien vetäminen eri teemojen (kuten mindfulness) ympärillä, taukoliikunta ja virtuaalivälitunnit etäyhteyksien avulla. Hyvinvoinnista ja palvelusta tiedottaminen sekä etäyhteyksin toteutuneisiin vanhempainiltoihin osallistuminen ovat toimintatapoja, joita tuloksissa nousi esille.

Oppilas on osallisena koulussa omassa luokkayhteisössään ja laajemmin ajateltuna kouluyhteisössä (Pippuri 2015, 30). Oppilaiden osallistaminen mukaan koulun toiminnan kehittämiseen kiinnittää oppilasta vahvemmin kouluyhteisöön. Oppilashuollossa painotetaan oppilaiden sekä huoltajien osallisuutta, sillä koulun ja kodin välinen yhteistyö voi merkittävästi vahvistaa oppilaan, luokan ja koko kouluyhteisön turvallisuutta ja hyvinvointia. (Hietanen-Peltola ym. 2018, 13.)

Tuloksista käy ilmi, että kuraattorin työhön kuuluvaa osallisuuden tukemista ja koulun arjessa läsnä olemista oli haastavaa toteuttaa, kun oppilaista suurin osa oli etäopetuksessa. Haastateltavat totesivat, ettei oppilaiden ja vanhempien osallisuutta voitu huomioida samaan tapaan kuin lähiopetuksessa. Oppilaiden toiveita ja mielipiteitä voitiin kuitenkin huomioida yksilötapaamisista sopiessa. Tuloksissa korostui oppilaan omien toiveiden ja tahdon kuunteleminen tapaamisista ja keskusteluja järjestettäessä niin tapaamispaikan kuin ajankohdankin suhteen. Jatkossa olisi hyvä tarjota edelleen mahdollisuus etäkontaktiin, koska joillekin puhuminen kasvotusten voi olla haastavampaa kuin ruudun välityksellä. Lisäksi etäyhteyttä voisi hyödyntää edelleen lievissä sairaustapaauksissa, jolloin tapaamista ei jouduttaisi kokonaan siirtämään. Kouluhyvinvoinnin edistämisen näkökulmasta (Järvinen & Sainio 2020, 18-19) on oleellista keskittyä niihin asioihin, joihin voidaan vaikuttaa. Oppilaita tulisi kuulla riittävän usein lasta itseään koskevissa asioissa. Näin voidaan koulu yhteisössä vahvistaa oppilaiden osallisuuden ja kuulluksi tulemisen kokemuksia.

Etätapaamisilla hyödynnettiin keskustelukanavana WhatsAppin ääni- ja videopuheluita sekä Microsoft Teams ja Google Meet- puheluita. Haastatteluissa ei ilmennyt, että olisi hyödynnetty keskustelukanavien omia työvälineitä, kuten esimerkiksi white board-työkaluja, työskentelyn tukena. Etätapaamisista voisi jatkossa kehittää ottamalla käyttöön erilaisia työkaluja keskustelun tueksi. Viesti-palveluita hyödynnettiin myös jonkin verran oppilaiden kanssa, mutta haasteeksi koettiin turvallisen viestintäkanavan puuttuminen. Pelastakaa lapset ry:n mukaan (2021) Microsoft Teams- ohjelmistoa kannattaa käyttää vain videopuhelujen tekemiseen, sillä tietoturva ohjelmistossa ei ole paras mahdollinen. WhatsAppia käytettäessä asiakastyössä taas tulisi huolehtia, että viestien varmuuskopiointiasetus on pois päältä. Muuten viestinvaihto tallentuu Google Driveen. Viestien sisältö muuten palvelussa pysyy salassa, mutta Facebook-palvelu tietää yhteystietotietojen avulla, kenen kanssa viestitellään. Kuraattorit rajasivat tarvittaessa oppilaiden laittamien viestien sisältöä ja ohjasivat keskustelun turvallisempaan keskusteluympäristöön.

Oppilashuollon tehtäviin kuuluvaa ennaltaehkäisevää toimintaa, oppilaiden opiskeluhyvinvoinnin ylläpitoa sekä haastaviin tilanteisiin oppimista edistävien ja helpottavien toimintatapojen jakamista (Honkanen & Suomala 2009, 5-6) kuraattorit toteuttivat etäopetuksen aikana pääasiassa tiedottamalla. Tuloksista nousee vahvasti esiin tiedottamisen rooli keväällä 2020. Kuraattorit tiedottivat palveluistaan ja tavoitettavuudestaan opettajia, oppilaita ja huoltajia. Wilma oli pääkanava tiedottamiseen ja sen kautta koteihin jaettiin tietoa ja vinkkejä oppimisen tukemiseen ja arjen hallintaan liittyen. Etäopetuksen ja oppimisen sujuvuuden edistämiseksi huoltajia muistutettiin muun muassa

arkirytmien ylläpidosta, säännöllisen ateriarytmien tärkeydestä ja koulunkäynnin aikatauluttamista. Lisäksi huoltajia, oppilaita ja opettajia kehoitettiin olemaan herkästi yhteydessä, jos haasteita ja tuen tarpeita ilmenee.

Kuraattorin työssä painottuu vuorovaikutus ja yhteistyö lukuisien oppilaan sosiaaliseen verkostoon kuuluvien tahojen kanssa (Kurki ym. 2006, 127–128). Tuloksissa ilmeni, että etäopetusjakson alussa verkostotahoja vetäytyi pois yhteistyöstä. Tämä näkyi esimerkiksi aiemmin sovittujen tapaamisten perumisena. Kuraattorit olivat tässä tilanteessa merkittävässä roolissa oppilaan asianajajana neuvottelemassa palaverien järjestämisestä ja heidän täytyi perustella tapaamisten tärkeyttä oppilaan tuen tarpeilla. Tuen tarpeet eivät katoa, vaikka oppilas olisikin kotona etäopetuksessa. Ilman kuraattoreiden tekemää työtä verkostojen muodostamiseksi, oppilaiden tarvitsemien palveluiden saaminen olisi voinut viivästyä. Yhteistyö esimerkiksi sosiaali- ja terveyspalveluiden kanssa on merkityksellistä, sillä se tukee ulkopuolisten tahojen mahdollisuutta hyödyntää oppilashuollossa jo tehtyä monialaista työtä oppilaan asioiden selvittelyssä sekä tukemisessa (Hietanen-Peltola ym. 2018, 26). Monialainen yhteistyö edistää tuen tarpeiden selvittämistä ja oikeiden tukimuotojen löytämistä sekä ohjaamista tarvittavien palvelujen piiriin (Perälä ym. 2015, 96).

6 TUTKIMUKSEN LUOTETTAVUUS JA EETTISYYS

Tutkimuksen luotettavuutta tukee Vilkan (2015) mukaisesti tutkimuksen kohteen ja tulkitun materiaalin yhteensopivuus ja teoriapohjan muodostuminen olennaisista tekijöistä. Olemme avanneet tutkimuksessa opiskeluhuollon rakennetta ja koulukuraattorin työtä, ja näiden pohjalta muodostaneet aineistonkeruuta varten teemarungon haastatteluille. Arvioinnin kohteena on tutkimuksessa tehdyt teot, ratkaisut ja valinnat, jotka perustuvat tutkittuun tietoon. Luotettavuuden arviointia tehdään koko ajan suhteessa teoriaan, analyysitapaan, tutkimusaineiston ryhmittelyyn, luokitteluun, tutkimiseen, tulkintaan, tuloksiin ja johtopäätöksiin. Tutkimuksessa kuvataan ja perustellaan, mistä valintojen joukosta valinta on tehty, mitä nämä ratkaisut ovat olleet ja miten lopullisiin ratkaisuihin on päädytty. Lisäksi arvioidaan ratkaisujen tarkoituksenmukaisuutta tai toimivuutta tavoitteiden kannalta. (Vilka 2015.)

Tutkimuksessa tulee kunnioittaa tutkittavien ihmisarvoa, yksityisyyttä, itsemääräämisoikeutta ja muita oikeuksia. Kaikki tutkittavilta saatu tieto on arvokasta ja tutkija ei saa vaikuttaa tutkimuksen tulkintoihin vääristävästi. Hyvä tieteellinen käytäntö tarkoittaa rehellisyyttä, huolellisuutta ja tarkkuutta kaikissa tutkimuksen vaiheissa. Ihmisiin kohdistuvassa tutkimuksessa eettisyys on loppujen lopuksi hyvin konkreettista, käytännössä se punnitaan tutkittavien kohtaamistilanteissa ja lopulta kirjoittaessa tutkittavia koskevia tutkimustuloksia. (Kallinen & Kinnunen 2021.) Haastateltavien kohtaamistilanteet tapahtuivat etäyhteydellä ja pyrimme tekemään tilanteesta mahdollisimman mukavan ja rennon. Haastattelutilanne olisi kuitenkin voinut olla erilainen, mikäli haastattelut olisi järjestetty kasvotusten. Etänä toteutettuna jotkut haastateltavien sanat saattoivat kuulua nauhoitteelta kuunneltuna epäselvemmin, mikä toi osaltaan haasteita litterointiin. Haastatteluissa ilmeni myös tahatonta toisen päälle puhumista, kun etäyhteyksin toisen ihmisen elekielen lukeminen on haastavampaa. Välillä oli vaikeaa havaita, jatkuuko haastateltavan lause vielä vai voisiko jo esittää seuraavan kysymyksen. Luotettavuutta arvioitaessa tulee ottaa myös huomioon, että tutkimustulokset voisivat olla erilaisia, mikäli haastatteluun olisi valikoituneet eri kuraattorit.

Tietoon perustuva eettinen suostumus osallistua tutkimukseen edellytetään aina, kun tutkittava on tutkimusvuorovaikutuksessa tutkijaan, opinnäytetyössä haastatteluihin osallistumalla. Haastateltavat saivat tietoonsa ennen tutkimukseen osallistumista tutkimuksen tekijät ja taustaorganisaation, miten henkilötietoja käsitellään tutkimuksessa sekä mitä tutkimukseen osallistuminen konkreettisesti tarkoittaa. Haastatteluun osallistuvilla toimitimme tutkimussuunnitelman, josta haastateltavat

saivat tietoon edellä mainitut asiat. Lisäksi lähetimme sähköpostitse viestin jokaiselle haastateltavalle ennen haastattelua, jossa haastateltaville kerrottiin haastatteluun liittyvistä asioista ja henkilötietojen käsittelemisestä (Liite 2). Tutkimukseen osallistujilla oli oikeus osallistua ja kieltäytyä osallistumasta, oikeus keskeyttää tutkimukseen osallistuminen, oikeus peruuttaa osallistumissuostumus ja oikeus saada ymmärrettävä ja totuudenmukainen kuva tutkimuksen tavoitteista ja mahdollisista riskeistä ja haitoista. (Kallinen & Kinnunen 2021.) Tutkimusta varten yhteyshenkilömme välitti meille toisella asteella toimineen kuraattorin yhteystiedot, joka oli halukas osallistumaan tutkimukseen. Teimme haastattelun, mutta haastateltavaa mietitytti, erottuisivatko hänen vastauksensa muiden vastausten joukosta, kun hän oli muista haastateltavista poiketen toisella asteella koulukuraattorina. Aineiston analyysivaiheessa otimme vielä yhteyttä haastateltavaan ja kerroimme, millä tavalla hänen haastattelustaan nousevat tulokset erottuisivat muista tuloksista. Haastateltava halusi tämän jälkeen jättäytyä pois tutkimuksesta ja jätimme hänen haastattelustaan saamamme aineiston analysoimatta.

Tutkimuksen sisäinen johdonmukaisuus on merkittävä hyvän tutkimuksen kriteeri. Tutkimusraportissa tämä näkyy esimerkiksi siinä, miten ja millaisia lähteitä käytetään. Tutkijan on tiedettävä, mitä tekee. Eettisyys on tutkimuksen luotettavuuden toinen puoli ja se koskee tutkimuksen laatua. On huolehdittava laadukkaasta tutkimussuunnitelmasta, sopivasta tutkimusasetelmasta ja hyvin tehdystä raportoinnista. Aiheen eettiseen pohdintaan tulee selkeyttää, kenen ehdoilla tutkimusaihe valitaan ja miksi tutkimukseen ryhdytään. Nämä eettiset kannanotot tulevat esille tutkimuksen tarkoituksessa ja tutkimusongelman tai -tehtävän muotoilussa. (Tuomi & Sarajärvi 2018, 149, 154.)

7 POHDINTA

Opinnäytetyö toteutettiin laadullisena tutkimuksena, jonka tavoitteena oli selvittää, miten kuraattorit toteuttivat työtään Oulussa keväällä 2020. Aineisto kerättiin teemahaastatteluilla ja analysoitiin teemoittelemalla. Opinnäytetyön aiheen valintaa ohjasi kiinnostuksemme koulun sosiaalityötä ja kuraattorin työtä kohtaan. Aiheen valinnan aikaan syksyllä 2020 olimme olleet itsekin koronan takia etäopiskelussa jo jonkin aikaa, joten aihe valikoitui aika luontevasti etäopetuksen ympärille. Olimme yhteydessä opettajaan, voisiko opinnäytetyön aiheemme liittyä koulukuraattorin työskentelyyn etäopetuksen aikana 2020. Saimme opettajalta vinkin olla yhteydessä sittemmin opinnäytetyössämme yhteyshenkilönä toimineeseen oppilashuollon palveluvastaavaan ja hän näytti aiheelle vihreää valoa. Jo alkuvaiheessa sovimme yhteyshenkilön kanssa, että haastatelimme muutamaa perusopetuksen kuraattoria ja yhteyshenkilömme auttaa haastateltavien valinnassa. Sovimme, että olemme yhteydessä, kun opinnäytetyön suunnitelma alkaa olla valmis ja haastatteluita voidaan alkaa sopia.

Opinnäytetyön aiheen ollessa hyvin ajankohtainen tutkimusta aloittaessamme, ei aiheesta löytynyt vielä juurikaan tutkittua tietoa. Meillä oli mielikuva, että kuraattorit ovat työskennelleet etänä etäopetuksen aikana, joten kokosimme teoriapohjaa suunnitelmaan lähinnä kuraattorin työn kuvaa ja tehtäviä avaten sekä poikkeusoloja ja etätyöskentelyä sivuten. Loppuvuodesta 2020 ja alkuvuodesta 2021 julkaistiin kaksi opinnäytetyötä, joissa oli tutkittu koulukuraattorien työskentelyä korona-aikaan, joten saimme sieltä suunnitelmaan hieman lisäteoriaa.

Haastattelut pääsimme toteuttamaan suunnitelman mukaisesti ennen kesää 2021. Haastattelut oli mukava toteuttaa. Haastatteluissa oli rento ilmapiiri ja ne toteutuivat sujuvasti, vaikka toteutus oli etäyhteydellä. Sujuvuuteen varmasti vaikutti, että niin me haastattelijat kuin haastateltavatkin olimme kaikki jo noin vuoden ajan käyttäneet enemmän etäyhteyksiä koulussa ja töissä. Haastattelut tehtyämme huomasimme oletuksemme siitä, että kuraattorit olisivat työskennelleet etänä keväällä 2020, osoittautuneen vääräksi. Kuraattorit olivatkin työskennelleet pääsääntöisesti tavalliseen tapaan kouluilla ja oppilaiden tapaamisista vain osa toteutettiin etänä. Yhteistyötahojen ja ryhmien, kuten oppilashuoltoryhmien kokoontumiset toteutettiin pääsääntöisesti etäyhteyksillä, mutta nekin osaltaan kasvokkain turvavälit huomioiden. Haastattelujen litteroinnin, analysoinnin sekä tulosten kirjoittamisen jälkeen aloimme etsiä lisää materiaalia teoriapohjaan. Teoriapohja muotoutui lopulta hyvin tukemaan haastatteluiden tuloksia ja niistä saatuja johtopäätöksiä.

Oppimistavoitteenamme oli kehittää omia tiedonhakutaitojamme sekä lisätä omaa ymmärrystämme koulun ja oppilashuollon merkityksestä lasten ja nuorten hyvinvoinnille. Perehdyimme laajasti erilaisiin tutkimuksiin, uutisiin, kirjallisuuteen ja artikkeleihin, jotka ovat kasvattaneet ymmärrystämme koulukuraattorin tekemästä työstä, oppilashuollon rakenteesta ja toiminnasta sekä lasten ja nuorten hyvinvoinnista. Opinnäytetyö on lisännyt ymmärrystämme oppilashuollon merkityksestä koulun arjessa ja haastanut pohtimaan etäopetuksen vaikutuksia työn toteuttamiseen. Tavoitteenamme oli myös kehittää omia viestintätaitojamme ja viestintäteknologiaosaamistamme. Näitä pääsimme harjoittelemaan yhteistyökumppanin kanssa asioidessa ja haastateltavien kanssa haastatteluaikoja sopiessa. Käytimme haastatteluissa Teams-videopuhelua ja hyödynsimme sovelluksen tallennusominaisuutta haastatteluiden nauhoittamiseen. Haastattelutilanteet olivat meille uusia, joten saimme haastaa itseämme niitä valmisteltaessa ja toteuttaessa. Opimme jakamaan vastuuta työn tekemiseen liittyen ja tunnistamaan omia vahvuksiamme tutkimusraportin eri osa-alueita kirjoittaessamme.

Oppimistavoitteenamme oli toteuttaa tutkimus eettisten periaatteiden ja ohjeiden mukaisesti. Tämän olemme pyrkineet toteuttamaan perehtymällä tutkimuskirjallisuuteen ja perustelleet tutkimuksen toteuttamisen tavat ja vaiheet tutkimusteorian avulla. Olemme huomioineet haastateltavia suunnitellessa, toteuttaessa ja analysoidessa yksityisyyden suojan käsittelemällä tuloksia anonymisti ja hävittämällä jälkepäin asianmukaisesti haastatteluun liittyvän materiaalin. Olemme käyneet läpi eettistä pohdintaa läpi tutkimusprosessin niin lähteiden, tutkimuksen toteuttamisen ja raportointivaiheen osalta.

Oppilashuollon tehtäviin kuuluu vahvasti oppilaiden fyysisen, psyykkisen ja sosiaalisen hyvinvoinnin huomioiminen. Oppilashuolto ei voinut etäopiskelujen aikana kiinnittää samaan tapaan huomiota esimerkiksi fyysiseen oppimisympäristöön ja sen turvallisuuteen, terveelliseen ruokaan ja sosiaalisiin suhteisiin kuin lähiopetuksessa. Oppimisympäristön turvallisuutta ei voitu taata oppilaiden ollessa kotonaan erilaisissa oppimisympäristöissä. Kaikilla ei välttämättä ole ollut esimerkiksi koulupöytää tai omaa opiskelutilaa. Ruokailu ja ateriarytmi eivät myöskään ole olleet kaikilla samanlaisia, yhtä terveellisiä tai säännöllisiä. Oppilaalle koulu voi olla hyvinvointia ylläpitävä paikka. Etenkin jos kotona on haasteita, voi koulu olla paikka, jossa on hyvä olla ja jossa vastataan perustarpeisiin esimerkiksi ravitsevalla ruualla ja turvallisella oppimisympäristöllä. Etäopetus on voinut olla haastavaa aikaa kodissa esimerkiksi turvattomuuden vuoksi tai jos oppimiseen ei ole saanut huoltajilta tarvittavaa tukea. Oppimis- ja kasvuympäristön puutteet ovat voineet vaikuttaa monen

oppilaan oppimiseen ja mielenterveyteen, ja näitä seurauksia tullaan havaitsemaan pidemmällä aikavälillä.

Haastatteluissa kuraattorit kertoivat opettajien tekemästä työstä ja sen merkityksellisyydestä, sillä he olivat päivittäin yhteyksissä oppilaisiin. Opettajat olivat avainasemassa huomaamaan, milloin oppilaalla oli tarve kuraattorin palveluille tai muulle tuen tarpeiden arvioinnille. Opettajien merkitys hyvinvoinnin seuraamisella on ollut suuri, sillä opetuksen kautta kontaktit oppilaisiin ovat olleet säännöllisiä. Opettajien avulla oppilaiden fyysistä, psyykkistä ja sosiaalista hyvinvointia on pystytty seuraamaan, ja oppilas on voitu tarvittaessa ohjata kuraattorille.

Talentian (2020) julkaisussa tuli ilmi, että osa kunnista suunnitteli kevään 2020 aikana koulukuraattoreiden lomautuksia koronavirustilanteessa. Haastatteluiden tuloksista nousi ilmi, että Oulun perusopetuksen kuraattoreille ohjeistus heidän työnsä toteuttamisesta etäopetus aikana oli se, että heidän työnsä jatkuu paikan päällä kouluilla ja oppilaiden saatavilla ollaan tavalliseen tapaan. Tästä voidaan päätellä, että Oulussa on osattu ajatella koulukuraattoreiden merkitystä oppilaiden tukemisessa etäopetusjaksolla. Haastatteluiden tuloksista saa kuvan, että heidän työtään ei ole suunniteltu lakkautettavaksi poikkeusaikana ja tuloksista ilmeneekin, ettei kuraattorin työn määrä ainaakaan vähentynyt poikkeusolojen aikana.

Osa kuraattorin tapaamisista voisi jatkossakin tapahtua etänä tilanteissa, joissa esimerkiksi oppilaalla on haasteita poistua kotoa ahdistuksen vuoksi. Silloin keskustelu voidaan tehdä oppilaan kannalta turvallisessa tilassa, jonka hän on itse saanut valita. Näin myös vältetään siltä, ettei oppilas jättäisi sen takia kuraattorin palveluita käyttämättä, jos esimerkiksi kuraattorin työhuoneessa oleminen ja jutteleminen koettaisiin epämiellyttävänä tai muuten haastavana. Muutenkin osa oppilaista voi kokea helpompana omista asioistaan puhumisen niin, ettei keskustelussa tarvitse luoda katsekontaktia ja keskustelun voi käydä tarvittaessa pelkän äänipuhelun avulla.

Oppilashuollon painopistettä on siirretty yksilöllisestä yhteisölliseen vuodesta 2014, kun uudistettu oppilas- ja opiskelijahuoltolaki astui voimaan. Haastatteluista ei käy ilmi, millainen työn painotus kuraattoreilla on aiemmin ollut yksilöllisen ja yhteisöllisen työn välillä, mutta keväällä 2020 painotus oli selkeästi yksilöllisessä työssä. Yhteisöllisen työn suunnittelulle olisi tarvittu aikaa, jotta sitä olisi voitu suunnitelmallisesti toteuttaa etäopetuksen aikana. Esimerkiksi toiminnallisten luokkatyöskentelyiden toteuttaminen olisi vaatinut uusien sovellusten käytön opettelua. Tällainen uusi ja erilainen

tilanne on tuonut muutenkin haasteita työn toteutukselle, joten on ymmärrettävää, ettei aikaa juurikaan ole ollut käyttää täysin uusien työmenetelmien opetteluun. Jos etäopetus olisi jatkunut pidemmän aikaa, olisi varmasti ollut tarpeellista suunnitella ja toteuttaa yhteisöllistä työtä enemmän. Erilaiset sovellukset ovat arkipäivää lapsille ja nuorille, ja yhä enemmän niitä hyödynnetään myös kouluissa. Jatkotutkimukseksi voisikin esittää, miten ja millä tavoilla yhteisöllistä työtä voidaan toteuttaa digiympäristöä hyödyntäen.

LÄHTEET

de Lange, C 2020. How kids are coping with lockdown. *NewScientist*. Volume 247, issue 3291, 10-11. Hakupäivä 19.11.2020. <https://www.sciencedirect.com/science/article/pii/S0262407920312288?via%3Dihub>.

Eduskunta 2020. Valmiuslain käyttöönottoaminen korona-aikana. Hakupäivä 11.11.2020. https://www.eduskunta.fi/FI/naineduskuntatoimii/kirjasto/aineistot/kotimainen_oi-keus/LATI/Sivut/valmiuslain-kaytoonottaminen-koronavirustilanteessa.aspx.

Hietanen-Peltola, Marke, Laitinen, Kristiina, Autio, Eva & Palmqvist, Riia 2018. Yhteisestä työstä hyvinvointia – opiskeluhoitoryhmä perusopetuksessa. *Terveyden ja hyvinvoinnin laitos*, 3-34. Hakupäivä 25.10.2021. https://www.julkari.fi/bitstream/handle/10024/136782/Ohjaus%202018_009_verkko_20180117.pdf?sequence=4&isAllowed=y.

Hietanen-Peltola, Marke, Rautava, Marie, Laitinen, Kristiina & Autio, Eva 2019. Kohtaaminen keskiössä – lapsi- ja nuorilähtöisyys opiskeluhoollon palveluissa. *Terveyden ja hyvinvoinnin laitos*, 7. Hakupäivä 26.10.2021. https://www.julkari.fi/bitstream/handle/10024/137983/URN_ISBN_978-952-343-307-6.pdf?sequence=1&isAllowed=y.

Hirsjärvi, Sirkka & Hurme, Helena 2015. Tutkimushaastattelu. Teemahaastattelun teoria ja käytäntö. Gaudeamus Helsinki University Press. Oy Yliopistokustannus HYY yhtymä.

Honkanen, Eija. & Suomala, Anne 2009. Oppilashuollon käsikirja. Kustannusosakeyhtiö Tammi.

Järvinen, Minna Riikka & Sainio, Miia 2020. "Kuin olisi sen lapsen ilme kirkastunut". 9-29. Hakupäivä 26.10.2021. https://opinkirjo.fi/wp-content/uploads/2020/01/kuin-olisi-sen-lapsen-ilme-kirkastunut_opinkirjo_pdf.pdf.

Kallinen, Timo & Kinnunen, Taina 2021. *Etnografia*. Teoksessa Jaana Vuori (toim.) *Laadullisen tutkimuksen verkkokäsikirja*. Tampere: Yhteiskuntatieteellinen tietoaarkisto. Hakupäivä 27.4.2021, <https://www.fsd.tuni.fi/palvelut/menetelmaopetus/>.

Koppa 2016. Teemoittelu. Jyväskylän yliopisto. Hakupäivä 19.3.2021. <https://koppa.jyu.fi/avoimet/hum/menetelmapolkuja/menetelmapolku/aineiston-analyysimenetelmat/teemoittelu>.

Kurki, Leena, Nivala, Elina & Sipilä-Lähdekorpi, Pirkko 2006. Sosiaalipedagoginen sosiaalityö koulussa. Finn Lectura.

Loisa, Laura 2020. Koulukuraattorina korona-aikaan – peruskouluissa toimivien koulukuraattoreiden kokemuksia. Laurea-ammattikorkeakoulu, 6-36. Hakupäivä 29.12.2020. <https://www.theseus.fi/bitstream/handle/10024/347891/loisa-valmis-opinna%CC%88ytetyo%CC%88.pdf?sequence=2&isAllowed=y>.

Meritähti, Päivi 2020. Koulu sujuu monella etänä paremmin – Kuraattori: ”Kotona saa olla sellainen kuin haluaa ja opiskella rauhassa”. Yle Uutiset. Hakupäivä 3.12.2020. <https://yle.fi/uutiset/3-11319968>.

Opetushallitus 2021. Yhteisöllinen opiskeluhoolto etäopetuksen aikana: Hyvinvointityön digitaalisia toimintatapoja. Hakupäivä 25.10.2021. <https://www.oph.fi/fi/yhteisollinen-opiskeluhoolto-etaopetuksen-aikana-hyvinvointityon-digitaalisia-toimintatapoja>.

Opintopolku.fi. 2021a. Perusopetuksen opetussuunnitelman perusteet 2014. Hakupäivä 31.3.2021. <https://eperusteet.opintopolku.fi/#/fi/perusopetus/419550/tekstikappale/432937>.

Opintopolku.fi. 2021b. Perusopetuksen opetussuunnitelman perusteet 2014. Hakupäivä 31.3.2021. <https://eperusteet.opintopolku.fi/#/fi/perusopetus/419550/tekstikappale/432938>.

Oppilas- ja opiskelijahuoltolaki 30.12.2013/1287.

Oulun ammattikorkeakoulu 2021. Opetussuunnitelmat 2018-2019. Osaamisprofiili: Sosiaalialan tutkinto-ohjelma. Hakupäivä 26.10.2021. <https://www.oamk.fi/opinto-opas/opintojen-sisalto/opetussuunnitelmat?koulutus=sos2018sp&lk=s2018&alasisivu=osaamiskuvaus>.

Oulun kaupunki 2020. Oppilashuolto. Hakupäivä 18.11.2020. <https://www.ouka.fi/oulu/koulutus-ja-opiskelu/oppilashuolto>.

Oulun kaupungin sivistys- ja kulttuuripalvelut 2021. Oulussa koulussa – Perusopetuksen opas huoltajille. 25. Hakupäivä 26.10.2021. https://www.ouka.fi/documents/64277/104162/Perusopetuksen_opas_2019_20_web.pdf/1ad77b1e-5d12-4356-8f06-b91243e6889a.

Pedanet 2020. Koulukuraattorin työmuodot oppilashuoltotyössä. Tammela. Hakupäivä 18.11.2020. <https://peda.net/tammela/oppilashuolto/kuraattori/kto>.

Pelastakaa Lapset ry 2020. Stressi, huoli ja yksinäisyys - koronapandemian vaikutukset lasten ja nuorten elämään. Lapsen ääni 2020: Lasten näkemyksiä koronakeväästä, 1-19. Hakupäivä 30.11.2020. https://s3-eu-west-1.amazonaws.com/pelastakaalapset/main/2020/05/22105112/Lapsen_aani_2020_FI_web.pdf.

Pelastakaa Lapset ry 2021. Videopuhelut asiakastyössä. Hakupäivä 28.10.2021, <https://www.pelastakaalapset.fi/digisosaalियो/videopuhelut-asiakastyossa/>.

Perälä, Marja-Leena, Hietanen-Peltola, Marke, Halme, Nina, Kanste, Outi, Pelkonen, Marjaana, Peltonen, Heidi, Huurre, Taina, Pihkala, Jussi & Heiliö, Pia-Liisa 2015. Monialainen opiskeluhoito ja sen johtaminen. 96-97. Hakupäivä 27.10.2021. https://www.julkari.fi/bitstream/handle/10024/126938/Monialainen_opiskeluhoito_Opas36.pdf?sequence=1&isAllowed=y.

Pesonen, Aino-Elina & Armanto, Annukka 2017. Miten ehkäistä koulukiusaamista peruskoulussa. Teoksessa J. Helminen (toim.) Asiakkaan moniammatillinen ohjaus sosiaali- ja terveydenhuollossa. Helsinki: Edita.

Pippuri, Terhi 2015. Koulun sosiaalityön asiakkuudet ja asiakasprosessit. 2-30. Hakupäivä 15.4.2021. <https://trepo.tuni.fi/bitstream/handle/10024/98294/LISURI-1450689529.pdf?sequence=1&isAllowed=y>.

Porin kaupunki 2020. Happihyppelyitä ja etätapaamisia – kuraattorit oppilaiden tukena myös korona-aikana. Hakupäivä 3.12.2020. https://www.pori.fi/uutinen/2020-04-21_happihyppelyita-ja-etatapaamisia-kuraattorit-oppilaiden-tukena-myos-korona-aikana.

Saaranen-Kauppinen, Anita & Puusniekka, Anna 2006. KvaliMOTV - Menetelmäopetuksen tietovaranto. Tampere: Yhteiskuntatieteellinen tietoaarkisto. Hakupäivä 19.3.2021. https://www.fsd.tuni.fi/menetelmaopetus/kvali/L7_3_4.html.

Sipilä-Lähdekorpi, Pirkko 2004. "Hirveesti tekijänsä näköistä" - Koulukuraattorin työ peruskoulun yläluokilla. Tammer-Paino Oy, Tampere 2004.

Soininen, Silja 2021. Koulukuraattorin työ poikkeusoloaikana. Metropolia Ammattikorkeakoulu, 1-32. Hakupäivä 17.3.2021. <https://www.theseus.fi/bitstream/handle/10024/400414/Koulukuraattorin%20ty%C3%B6%20poikkeusoloaikana%20Silja%20Soininen.pdf?sequence=2&isAllowed=y>.

Talentia 2020. Lasten etu turvattava – Koulukuraattorit rajattava lomautusten ulkopuolelle. Hakupäivä 19.11.2020. <https://www.talentia.fi/uutiset/lasten-etu-turvattava-koulukuraattorit-rajattava-lomautusten-ulkopuolelle/>.

Terveyden ja hyvinvoinnin laitos 2021. Lasten ja nuorten hyvinvointi – Kouluterveyskysely 2021. 1-7. Hakupäivä 26.10.2021. https://www.julkari.fi/bitstream/handle/10024/143063/ktk_tilastoraportti2021_2021-09-09_kuviot_kuvana.pdf?sequence=1&isAllowed=y.

Tuomi, Jouni & Sarajärvi, Anneli 2018. Laadullinen tutkimus ja sisällönanalyysi. Uudistettu laitos. Helsinki: Kustannusosakeyhtiö Tammi.

Valtioneuvosto 2020. Hallitus on todennut yhteistoiminnassa tasavallan presidentin kanssa Suomen olevan poikkeusoloissa koronavirustilanteen vuoksi. Hakupäivä 11.11.2020. <https://valtioneuvosto.fi/-/10616/hallitus-totesi-suomen-olevan-poikkeusoloissa-koronavirustilanteen-vuoksi>.

Vilkka, Hanna 2015. Tutki ja kehitä. 4. Uudistettu painos. PS-Kustannus. Hakupäivä 26.3.2021, Ellibs Library. Vaatii käyttöoikeuden.

LIITTEET

TEEMAHAASTATTELU

LIITE 1

1. Yhteisöllinen oppilashuolto

1a. Kouluyhteisön ja koululuokkien hyvinvoinnin ylläpitäminen ja edistäminen

- Miten toteutettiin?
- Miten kouluhyvinvointia seurattiin ja edistettiin?
- Oppilaiden hyvinvoinnin, oppimisen ja terveyden edistäminen
- Miten ongelmien muodostumista ehkäistiin?

1b. Osallisuuden edistäminen

- Miten oppilaiden osallisuus huomioitiin etätyöskentelyssä?
- Tehtiinkö luokkatyöskentelyä ja ryhmäyttämistä etätyöskentelyn aikana?
 - Jos tehtiin, niin millä tavoin?

1c. Oppilaiden lähipiirin tukeminen ja osallistaminen (esimerkiksi vanhemmat)

- Miten lähipiirin tukeminen toteutui?
 - vanhempainillat, keskustelut
- Miten lähipiirin osallisuutta edistettiin?
- Miten se erosi aikaisemmista käytänteistä

2.Yksilökohtainen oppilashuolto

2 a. Oppilaan hyvinvoinnin ylläpito ja edistäminen

- miten oppilaat ohjautuivat kuraattorille? ottiko yhteyttä oppilas, huoltaja, opettaja...?
- miten oppilaan yksilöllistä ohjausta toteutettiin?
- miten käytänteet erosivat aiemmasta?
- millä tavoilla pyrittiin ehkäisemään ongelmia ja puututtiin huomattuihin ongelmiin
- miten huomioitiin oppilaiden yksilölliset tuen tarpeet ja voimavarat

2 b. Monitoimijainen yhteistyö (vanhemmat ja muut toimijat (opettaja, terveydenhoitaja, koulupsykologi, rehtori...)

-miten monitoimijainen yhteistyö toteutui?

-miten asiantuntijaryhmä koottiin ja miten se kokoontui?

-miten erosi aikaisemmista käytännöistä?

Hei,

kiitos halukkuudestasi osallistua opinnäytetyöhömmme haastateltavaksi. Haastattelut toteutetaan Teams-sovelluksen videopuhelulla. Haastatteluissa ei käsitellä haastateltavien henkilötietoja ja ne tehdään anonymisti. Haastattelut nauhoitetaan, jotta kerättyä aineistoa voidaan käydä läpi opinnäytetyön raportointia varten. Opinnäytetyön valmistuttua nauhoitetut videot hävitetään asianmukaisesti. Haastattelun tueksi on rakennettu teemarunko, joka löytyy sähköpostin liitteenä. Tutustuthan siihen etukäteen ennen haastattelua.

Haastattelujen on suunniteltu kestävän enintään tunnin ajan. Tarjoamme näitä haastatteluaikoja kaikille haastateltaville, joten ilmoita meille mielellään kaksi tai useampi sinulle sopivaa aikaa.

(Lista haastatteluaiakatauluista)

Yhteistyöterveisin,

Milla Koskinen ja Johanna Saarnio